

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI
IPARÁGAK SZÁMÁRA ♥ ♥ ♥ ♥

SZERKESZTI TANAY JÓZSEF
FŐMUNKATÁRS NOVÁK LÁSZLÓ

FOLYÓIRAT	
1926/27	125
EGYETEMI KÖNYVTÁR	
SZEGED	

KIADJA A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRE BUDAPESTEN

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ-
HIVATAL

Budapest V, Hold-utca 7

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK
HIVATALOS KÖZLÖNYE

ELŐFIZETÉSI ÁR
Egész évre 4 kor., fél évre 2 kor.
Egyes szám ára 40 fillér

Szaktanfolyamunk.

A hallgatók száma 37, tehát kettővel kevesebb, mint a múlt hónapban. A kilépők egyike az elfoglaltságával, a másik betegségével menti a dolgot.

Az előadások különben rendesen folynak. A rajzkurzuson jobbra grafikai tervezeteket készítenek hallgatóink, s nagy részük jelentékeny haladást is tanusít. A szakelőadásokról szólva: jelenthetjük, hogy február hó 12-én és 19-én vázlatkészítési és mesterszedésbeli gyakorlatokat végeztettünk. Jobbra a meghívókról volt szó, de mivel ez a tárgy még nincs kimerítve, az előadás összefoglalását jövő havi füzetünkre hagyjuk. Február hó 26-án *Fuchs Zsigmond* szaktársunk tartott pompás előadást a gyorsajtó történetéről s a tégelyes sajtók építésében megnyilvánuló elvekről; március 5-én pedig *Salamon József* úr kezdte meg a maga nagyértékű előadását a papirosról. Az utóbbi előadás ismeretetésére is csak később térünk vissza, akkor tudni illik, ha az egész tárgyat egyszerre foglalhatjuk össze.

Kísérleti nyomdánk szerelvénye ismét örvendetesen gyarapodott. A budapesti *Fischer és Mika* cég újabban megint jókora mennyiségű betű- és ornamentum-anyagot adományozott a szaktanfolyamnak. Közte megvan egy keskenyebb vágású groteszk betűfajtának öt fokozata, a kitünően használható Royal-körzet, meg egy sereg kisebb-nagyobb záródísz, sortöltő ornamentum stb. Egyik-másik festékező hengerünk újraöntését *Nádor Lajos* úr, a Budapesti Gutenberg-Ház főnöke végezteti ingyen. Papiros dolgában pedig jelentékenyebb adományokat köszönhetünk a budapesti *Sas és Bauer* papirosraktári cégnek.

***

XXI. előadás 1905. évi február hó 26-án. Tárgy: **A gyorsajtó története és fejlődése. I. A gyorsajtó föltalálása. II. A tégelyes sajtó.** Előadó: *Fuchs Zsigmond*.

Az előadás egy részlete. Gutenberg kézi sajtójáról már szó volt abban az előadásban is, amelyet a könyvnyomtatás föltalálásáról tartott a tanfolyam vezetője. Ez a sajtó a századok folyamán meglehetősen javításokat élt meg, de szerkezetének alapeszméje dolgában nem sokat változott s egyik tökéletesített

formája még ma is megvan a korrekúra-levonatok készítésére használt kézi prés képében. A nyomtatás kellő gyorsaságra emelését e szerkezet nem engedi meg, s ezért már 1790-ben akadt egy angol mérnök, William Nicholson, aki a hengerekkel való nyomtatás eszméjével kezdett foglalkozni. Néhány tervét szabadalmaztatta is, s e tervek teljesen magukban foglalják a rotációs gépnek, valamint az egyszerű nyomóhengeres és taligás gyorsajtónak az alapeszméjét. Az eszme gyakorlati kivitele azonban nem az ő, hanem a német König Frigyes érdeme, aki hosszas megpróbáltatások és küzdelmek után 1812-ben Bauer Frigyes Andrással egyetemben elkészítette az első nyomóhengeres gyorsajtót.

A nagyjelentőségű találmány, midőn a kezdet nehézségeit és a minden újdonsággal járó közömbösséget s idegenkedést eredménnyel leküzdötte, gyorsan terjedt és csak akkor, midőn már általánossá vált, tünt ki, hogy nem minden munkához alkalmas és nem minden munka előállítására használható előnyösen. Nagy és drága géppel csak akkor lehet racionális munkát végezni, ha annak minden előnyét teljesen kihasználhatjuk, amit a gép nagyságához mért formátumnak és a maximális gyorsaságnak teljes kihasználásával érhetünk el. Pedig hány oly kisebbfajta munka fordul elő, amelynek előállítása a gyorsajtón lassabban és több bajlódással járna, mint a nehézkes kézi sajtón? Ez vihette ezelőtt 50 évvel az amerikai *Gordont* arra az eszmére, hogy oly gépet szerkesszen, mely kisebb formák nyomtatására alkalmasabb, mint a kézi sajtó, és amellet a gyorsajtónak összes előnyeit, ú. m. gyorsaságát, megbízhatóságát és a munka kivitelének tisztaságát egyformán egyesíti magában. Így keletkezett a *tégelyes* vagy *taposó* gépnek is nevezett „amerikai gép“, mely 1862-ben a londoni kiállításon szerepelt először Európában. Akkor még nem igen sejtették, hogy mily hasznos-hajtó, sőt nélkülözhetetlen segédgéppé fog ez fejlődni, és egyszersmind annyira elterjedni, hogy ma már nyomdaüzemet nélküle elképzelni sem lehet.

A tégelyes sajtó legidősebb típusa a *Geo. P. Gordon* által 1856-ban feltalált „Liberty“, mely főbb

részeiben egy lengő nyomóalappól és egy állandó pont körül lengő nyomótégelyből áll. A nyomóalap és a nyomótégely közösen — de egymással szemben — egy tengelyre van szerelve, és az egymás felé hajlás következtében végzik a nyomást. Ezek a gépek tányéralakú és forgatható festékdörzsölő szerkezettel vannak ellátva; az az előnyük, hogy nagyon könnyű járatúak, de viszont hátrányuk, hogy ellenállásuk nagyon gyenge és nagyobb nyomást igénylő formák nyomtatására nem igen alkalmasak, mivel folyton mozgó mechanizmusuk, mely csak a nyomás pillanatában kerül bizonyos nyugvó pontra, ezt teljesen kizárja.

Nem sokkal később *Maryt Gally*, a Liberty-sajtó fogyatékoságait látva, oly javított gépet szerkesztett, amelyen a nyomóalap már szilárdan álló és a festékszerkezet is már hengerdörzsölési rendszerű volt. E gépnek már nagyobb volt az ellenálló képessége, tökéletesebb a festéket dörzsölő és földadó mechanizmusa, de erős nyomást még nem igen lehetett vele kifejteni, mivel a nyomótégely elhelyezése és működése — eltekintve az erősebb kivitelétől — némileg még mindig a Liberty-sajtóéra emlékeztetett. Csak *John Thomson*, ki a Gally-sajtót átalakította, jutott arra az eszmére, hogy erős és biztos nyomást csak akkor lehet végezni, ha a nyomóalap és nyomótégely egymáshoz párhuzamosan működik. Így keletkezett a „Colts Amory“-sajtó, amelyen a Gally-sajtón lévő szilárd nyomóalapot megtartották, de a nyomótégely mozgása a nyomóalap felé már párhuzamos.

Könnyebb megérthetés végett vegyük föl a becsukódó könyv példáját. Itt a könyv lapjai a gerinc mellett hamarabb érik el egymást, mint a külső szélükön. A Liberty- és Gally-sajtó téglének a mozgása nagyjából ilyen. A Colts Amory-típusnál a téglék egy darabig szintén ilyen ollószerűen hajlik a nyomóalap felé, de bizonyos pontnál párhuzamos állást vesz föl ahhoz, s így közeledik aztán hozzája.

A most említett három típusból eredtek az eddig ismeretes több fajtájú téglés sajtók, amelyek általában két szempontból különféle alfajokra oszthatók, még pedig:

I. Festékező szerkezetük szerint:

- a) gépek hengeres dörzsölő szerkezettel;
- b) asztali vagy tányéralakú dörzsölő szerkezettel.

II. A nyomóalap és nyomótégely egymáshoz való fekvése és működése szerint:

- a) gépek lengő nyomóalappal és egy szilárd pont körül lengő nyomótégellyel;
- b) gépek szilárdan álló nyomóalappal és egy szilárd pont körül lengő nyomótégellyel;
- c) gépek szilárdan álló nyomóalappal és lengő, de a nyomóalaphoz párhuzamosan sikló nyomótégellyel.

A festékező és festékdörzsölő szerkezet lelke a gépnek, mert a festék elosztása és egyenletes feladása a nyomásnál nagyon fontos. Egyenetlen festékelosztással rendes munkát végezni nem lehet. A Gally- és Colts Amory-sajtókon alkalmazott hengeres festékdörzsölő szerkezet az eddigi szerkezetek közt a legjobb, mert azzal a páratlan előnnyel bír, hogy a festéket biztosan és egyenletesen dörzsöli szét és osztja el, ami jobb fajtájú munkáknál, különösen színes alapnyomatoknál meg autotípiáknál okvetlenül szükséges is. Az ilyen kombinált és sok dörzsölő hengert igénylő festékszerkezettel ellátott gépeknek csak az a hátrányuk, hogy nehezebb járatúak, ami a lábbal való taposást, ha nem is kizárja, de mindenesetre megnehezíti.

De ezek a gépek már azért is nem alkalmasak a lábbal hajtásra, mert az áttételük is teljesen elütő a könnyebb fajta Libertyétől, aminek következtében lassúbb járatúak is. Az ilyen gépeknél erőátvitel alkalmazandó, ami pedig az üzem drágítását jelenti.

Dacára annak, hogy a Gally- és Colts Amory-típusok úgy szerkezeti, mint kiviteli szempontból az eddigi amerikai gépek közt legjobbaknak és legmegbízhatóbbaknak vannak elismerve, azt látjuk, hogy a Liberty-típus jobban terjed. Ennek magyarázata az, hogy a Liberty a maga tányéralakú, külön dörzsölő hengereket nem igénylő festékező szerkezetével, könnyű, szinte filigrán mechanizmusával könnyebb, kevés ellenállást igénylő formák nyomásához elég jó, de azonkívül még az is az előnye, hogy kezelése egyszerűbb, járása nagyon könnyű és (ami gépvásárlásnál ugyan nem lehet mindig irányadó): sokkal olcsóbb a Gally-típusnál. Kezelésének egyszerűsége és könnyű járása folytán mennyiség dolgában többet is produkálhat, mint a Gally-típus, ami szintén indokolja az elterjedést.

Mindamellet, ha tökéletes, megbízható gépről és csak elsőrangú munkák előállításáról van szó, csupán a Gally-típusból eredt Colts Amory-sajtó jöhet számításba. A legismertebb és legelterjedtebb ilyen sajtók a „Victoria“ és a „Phoenix“.

Az olcsóbb, de azért teljesen megbízható Liberty-típust Budapesten a Wörner cég is gyártja, még pedig kiváló tökéletességgel.

Az említett három típushoz a munka minőség szerint így osztályozandó: A Liberty-gép egyszerűbb, könnyű nyomást és kevés ellenállást igénylő akcidens munkáknál nagyon jó szolgálatot tesz. A Gally-típus a maga erősebb szerkezetével és kombinált festékdörzsölő mechanizmusával minden előforduló nehezebb, kivitelében precizitást igénylő munkánál, úgymint illusztrációknál, nehezebb színes, vagy többszínű nyomásnál nemcsak alkalmasabb a Libertynél, hanem szinte nélkülözhetetlennek mondható.

Javaslatom.

Amikor a mostani tanfolyamunknak nekiindultunk, gyönyörű reménységekkel voltunk eltelve a messze jövő iránt, de nem hittük volna, hogy reményeink java része rövid fél esztendő alatt várakozáson felüli mértékben megvalósulhasson. Különösen pártfogóink szinte versenyeztek egymással áldozatkészség dolgában, s a tanfolyammal kapcsolatos kísérleti nyomda leltári értéke mostanáig is megüti már a tizenegyezer koronát.

Eszközök tekintetében tehát nem igen panaszkodhatunk nagyobb hiányosságról. Nemeslelkű pártfogóink jóvoltából van két nyomtató sajtónk, tekintélyes betűkészletünk, stereotipáló készülékünk stb., úgy hogy egy kis akarattal meg buzgósággal bámulatos munkát végezhetnénk tanfolyamainkon.

Kérdés azonban: tanfolyamunknak jelenlegi szervezete és tananyagbeosztása megengedi-e, hogy a rendelkezésünkre álló eszközöket tökéletesen kihasználhassuk s az olyan szépen kicirkalmazott munkaprogramunkat a maga egészében megvalósíthassuk?

Mikor az 1904/1905-iki tanfolyam munkaprogramját készítettük és szervezetét megállapítottuk: előre is tisztában voltunk azzal, hogy legkevésbé sem végzünk tökéletes munkát. A kísérleti nyomda ügyének alakulását nem igen lehetett előre kiszámítani, a hallgatók pontosságának biztosítására pedig — tapasztalatok híján — teljesen elegendőnek véltük a kaució-adásnak a megkövetelését. S bár az elfogadott javaslatokhoz végezetül az előkészítő bizottság mindegyik tagja hozzájárult, többszörösen hangsúlyoztuk akkor is, azóta is, hogy a mostani első nagyobbszabású tanfolyamunkat csak afféle próba-kurzusnak tekintjük, s az itt szerzett tanulságokat jövőre okvetlenül értékesíteni is fogjuk.

A következmények igazolták e fölfogásunk helyességét, mert már az eddigi tapasztalatokból is határozottan konstatálhatjuk, hogy bár a hallgatók és előadók ügyszeretete csodálatra méltó, s a haladás is szemmel látható: speciális körülményeink következtében mégis igen mélyreható szervezeti változtatásokra van ez intézményünknek szüksége a végből, hogy céljának teljes mértékben megfelelhessen.

Amikor ilyen fontos és messzeható dologról van szó: azt hiszem, okvetlenül szükséges, hogy tanfolyamunk mostani menetét és állapotát minden szépítgetés nélkül, leplezetlenül megismertessem.

Hallgatóink száma most 37; az év elején 45 volt. Az előadásokon azonban december közepétől számítva átlagosan csak 22—28 hallgató vesz részt, a többit, vagyis a beiratkozott hallgatók negyedsötöt olykor harmadrészét is, rendszerint olyan dol-

gok tartják távol, amelyek a mulasztásukat többé-kevésbé igazoltta képesek tenni.

A *mulasztások* nagy száma a nyomdász-ember speciális körülményeiben leli magyarázatát. Hallgatóink hétköznapokon fárasztó munkával vannak elfoglalva, s e mellett többé-kevésbé gonddal terhes az életük. Nem csoda, ha egyszer-másszor sehogy sem érzik magukat arra képesnek, hogy az egyetlen szabadnapjukon teljes négy órát feszült figyelemmel való tanulásra fordítsanak. Családos emberek is vannak közöttük, s a családos embernek tudvalevőleg vasárnapokon sűrűn akad ügyes-bajos dolga. Kis főfájás, gyöngye rosszullet is akárhányszor az oka a mulasztásnak. Némely nagyobb nyomda pedig — mint köztudomású — miniszteri engedéllyel hébe-korban vasárnap is dolgoztat, úgy hogy ennek következtében hallgatóink egyike-másika gyakrabban is akadályozva volt előadásaink látogatásában.

Nyomdáink legnagyobb részében bevett szokás, hogy ha a munkás csak egyetlen órát is mulaszt a munkaidejéből: heti fizetéséből levonják a megfelelő összegecskét. A tanfolyami mulasztások jelentékeny hányada erre a körülményre vezethető vissza. Ha a hallgatónak valami olyan dolga akad hatóságoknál meg egyebütt, amely csak a nap bizonyos szakában végezhető el: bizony a legtöbb esetben kitolja azt vasárnapra, mert így nincsen kitéve sem a sokszor terhes elkéredzkedésnek, sem pedig a még kellemetlenebb fizetésbeli levonásoknak.

A most előadott okokra vezethető vissza hallgatóink mulasztásainak java része.

A mostani tanfolyam *tanítási rendje* egymással párhuzamosan húzódó két tananyag-csoportot ölel fel: a rajzoktatását meg a szaktanítását, de azért a két tananyag-csoport hallgathatása éppen nem fakultatív. Aki hallgatóul beiratkozott: kötelezve van az összes előadások végighallgatására, tekintet nélkül arra, hogy vannak-e az egyes tárgyakból jelentékenyebb előismeretei vagy sem. E nyilvánvalóan nagy hibának eddig szerencsére nem igen éreztük a rossz oldalait. Legfőljebb abban nyilvánulnak meg ezek, hogy hallgatóink némelyike feltűnően nagyobb haladást tanusít a rajzban, mint a tipográfiai vázlatkészítés- és mesterszedésben — vagy fordítva, — amiből az érdeklődés egyik irányban való kisebb voltára lehet következtetni. Ujabban arról is panaszkodik hallgatóink közül egyik-másik, hogy nehezen győzi a rajztanár úr meg a tipográfiai vázlatkészítés előadói által egy időben föl-adott házi dolgozatok végzését.

Szakoktatási rendszerünknek — valljuk meg őszintén, hiszen most már megtehetjük — az egész

alapja a mostani tapasztalataink szemüvegén nézve kissé félszeg, mert a kísérleti nyomdát csak január második felében szerelhattuk föl teljesen, s így a gyakorlati oktatásra egészen addig nem is gondolhattunk. Mint már említettem, a tanfolyamot előkészítő bizottság nem láthatta előre, hogy pártfogóink nemes áldozatkészsége csakugyan egykettőre lehetővé teszi a szakoktatás gyakorlati alapokra fektetését, s ezért már a tanítási tervét sem állíthatta úgy össze, ahogyan azt a praktikusság és logika követelményei parancsolták volna. Egyszerűen elfogadott egy fölolvadási témából ötlet-szerűen összeállított tanrendet, amibe a tanfolyam vezetősége a Szakkör elnökségével karöltve ugyan belemagyarázta későbbben a tanítás ez esztendei anyagát, de logikus összefüggést és gyakorlatiasabb rendet a keretek megbontása nélkül nem tudott belevinni. Így belemagyarázta például a vázlat-készítési gyakorlatokba a mesterszedés gyakorlati oktatását is amennyire lehetett, de mert a fölolvadás-szerű előadások nagyobb része a tanfolyami évnél első felébe, tehát a kísérleti nyomda megnyitása előtti időbe esett: az oktatásnak túlnyomó részben gyakorlati irányba való tereléséről az idén még szó sem lehet.

A technikai tárgyakról való fölolvadás-szerű előadásokkal tapasztalásunk szerint nem sokat értünk el. A hallgató sokszor nem képes az előadás anyagát s adatait nyomon követni s figyelme rendszerint már az első negyedórán teljesen kimerül. Csattanós példa volt erre egyik kiváló előadónknak az előadása: az óra végeztével a hallgatók egyike sem tudta az előadás tanulságait összegezni. A történelmi és nyelvészeti tárgyakról szóló előadásokat már jobban megértették, különösen ha példákkal, képekkel stb. szemléltető bemutatásával voltak azok egybekötve.

A rajztanítás legfő baja, hogy sok a hallgató meg a tanítási anyag és kevés az idő. A hallgatók száma ilyen másfélórás kollégiumokon nézetem szerint legföljebb ha húsz lehetne. Csakis így volna képes az előadó tanár a hallgatók minden munkálkodását teljes figyelemmel kíséreni.

A mesterszedés gyakorlati oktatásánál ugyanez a baj még szembetűnőbben érezhető. A hallgatók legfeljebb csak hatos turnusokban ereszthetők le a nyomdába. A többi hallgató azalatt a tanteremben vázlatokat készít.

A mostani vázlatkészítési ciklusnak különben van még egy nagy hibája, s ez az, hogy az összes mesterszedői fölfogások nem érvényesülhetnek benne. E tanítási tárgynak ugyan nem kevesebb, mint 14 tanítója van, de e tanítók legtöbbször szerénységéből vagy más okból nem érvényesítik a maga egyéni fölfogását és ízlését. Különben — bármily kívánatos volna is a tanítók valamennyiének foly-

tonos együttműködése — ez már pedagógiai okokból is teljességgel lehetetlen. A mesterszedést gyakorlatilag tanuló hallgatók hatos turnusa mögé nem állíthatunk tíz-tizenkét különböző fölfogású tanítót, mert ez csak kavarodásra adhatna alkalmat. Eddig ugyan nem volt rá eset, de nagyon könnyen megtörténhetik, hogy a szaktanítók egy része olyan ellentétbe helyezkedik a másik rész fölfogásával, amelyet sehogy sem lehet kiegyenlíteni. Mi lenne az ilyen eshetőségnek az eredménye? Minden bizonnyal az oktatás ügye vallaná a kárát.

Nagy baja tanfolyamunknak, hogy nem eléggé demokratikus. A szakbeli tanulásra vágyakozó nyomdászok jó része úgyszólván ki van zárva belőle, mert aki valamely speciális szaknak — mondjuk a nyomtató gépek mehanikájának s a festékkeverésnek — a megismerését áhítozza: csak úgy juthat e tanulmányi anyaghoz, hogy teljes nyolc hónapra lekötö a vasárnap délelőttiit, s hallgat olyan előadásokat, amelyek különben csak nagyon kicsiny mértékben érdeklik őt. De föltéve, hogy még talán erre is rászánná magát: ha valami oknál fogva elmulasztja a szeptemberi beiratkozás idejét, várnia kell tanulmányai megkezdésével egy teljes esztendeig. Szeptember óta jelentkezett volna hallgatónk akárhány, de a tanítás előrehaladott voltára való tekintettel nem vehettük föl.

Szakoktatási intézményünk még egy olyan hiányosságára akarom itt föl hívni a figyelmet, amelyen segíteni úgyszólván életkérdés. Mostani tanítási rendünk szerint egyesegyedül mesterszedők nevelődhetnek a tanfolyamunkon. A rajzoktatás, a vázlatkészítési ciklus célja kizárólag ez, s a többi tanítási tárgy is java részben ezt a célt szolgálja. Pedig tudvalevő dolog, hogy ú. n. mesterszedő a könyv- és táblázatszedőkhöz képest vajmi kevés van Magyarországon, s a belőle való szükséglet is eléggé korlátolt. A rengeteg kiterjedésű és sok ágazatú nyomdaiparban a mesterszedés bár meglehetősen elsőrangú, de mégis csak nagyon kicsiny helyet foglal el. Hogy az elhanyagolt tárgyak közül csak egyre mutassak rá: talán a gépmesterek részére sem ártana kellő tanulmányi kvótát biztosítani.

* * *

Szakoktatási intézményünk szervezetének megállapításakor, hogy ez intézményünk egészséges, biztos alapokon nyugodhassék s céljának teljesen megfelelhessen, első sorban a következő fontos követelményekre kell ügyelnünk:

a) A hallgató ne legyen túlságosan megterhelve s pusztán ama tanítási tárgyak tanulására szorítkozhassék, amelyeket ő tapasztalatai alapján szakbeli előmenetelére szükségesnek tart.

b) Szakoktatási intézményünk kerete legyen olyan, hogy ezen belül a tanítási órák és a tantárgyak

száma az időről-időre mutató szüséghez és érdeklődéshez képest tetszés szerint nagyobbítható vagy csökkenthető legyen.

c) Tétessék lehetővé az, hogy megokolt esetekben s ha a jelentkező hallgatók száma ahhoz elegendő: egyes tantárgyakra nézve évközben is indíthatók legyenek kezdők számára való tanfolyamok.

d) A technikai ismeretek terjesztését és a művészi érzék fejlesztését célzó tantárgyak tekintetében az oktatás legfőképpen gyakorlati legyen.

e) A gyakorlati oktatásban részt vevő hallgatók száma ne legyen nagyobb annál, amely a tanítás sikeres voltát minden egyes tanulóra kiterjedőleg biztosítani tudja. Vagyis: az egyes tantárgyakban a hallgatók számára nézve esetleg egy bizonyos maximumot lehessen megállapítani.

f) Az előadók, tanítók szakbeli dolgokra vonatkozó egyéni fölfogása vagy stílusa minden esetben a maga egészében érvényesülhessen még akkor is, ha a hasonló tárgyakkal foglalkozó előadó-társai nem volnának vele egy véleményen. Az e tekintetben való ütköző-pontok fölmerülésének pedig még a lehetősége is ki legyen zárva.

A most föl sorolt követelmények pontos szemmel tartásával szerkesztettem meg ama közgyűlési javaslatomat, amelynek elfogadásától függ nézetem szerint szaktanfolyamunk szánálása és biztos alapokra fektetése. Kettős cél vezetett e javaslat megtételekor: az egyik az, hogy annak elfogadása esetében nekünk könyvnyomtatóknak legyen

		Az előadás ideje		Az előadások tárgya		Felvételek hallgatói száma	Előadó
Vasárnap	okt. 8	d. e. 1/2	9—1/2	A grafikai művészetek és iparágak áttekintése	20	L. N.	
		n n 3/4	10—3/4	A nyomtató gépek szerkezete	15	M. M.	
	" "	11—12	Festék-kémia és festékkeverés	10	N. K.		
	okt. 15	d. e. 1/2	9—1/2	A grafikai művészetek és iparágak áttekintése	20	L. N.	
		n n 3/4	10—3/4	A nyomtató gépek szerkezete	15	M. M.	
" "	11—12	Festék-kémia és festékkeverés	10	N. K.			
okt. 22	d. e. 1/2	9—1/2	A grafikai művészetek és iparágak áttekintése	20	L. N.		
	n n 3/4	10—3/4	A nyomtató gépek szerkezete	15	M. M.		
" "	11—12	Festék-kémia és festékkeverés	10	N. K.			
okt. 29	d. e. 1/2	9—1/2	A grafikai művészetek és iparágak áttekintése	20	L. N.		
	n n 3/4	10—3/4	A nyomtató gépek szerkezete	15	M. M.		
" "	11—12	Festék-kémia és festékkeverés	10	N. K.			
nov. 5	d. e. 1/2	9—1/2	A grafikai művészetek és iparágak áttekintése	20	L. N.		
	n n 3/4	10—3/4	A nyomtató gépek szerkezete	15	M. M.		
" "	11—12	Festék-kémia és festékkeverés	10	N. K.			
Hétfő	okt. 2	esti 7	—8	A betű története és fejlődése	30	D. V.	
		" "	8 1/4—9 1/4	A könyvnyomtatás története	30	H. R.	
	okt. 9	esti 7	—8	A betű története és fejlődése	30	D. V.	
		" "	8 1/4—9 1/4	A könyvnyomtatás története	30	H. R.	
	okt. 16	esti 7	—8	A betű története és fejlődése	30	D. V.	
		" "	8 1/4—9 1/4	A könyvnyomtatás története	30	H. R.	
okt. 23	esti 7	—8	A betű története és fejlődése	30	D. V.		
	" "	8 1/4—9 1/4	A könyvnyomtatás története	30	H. R.		
okt. 30	esti 7	—8	A betű története és fejlődése	30	D. V.		
	" "	8 1/4—9 1/4	A könyvnyomtatás története	30	H. R.		
nov. 6	esti 7	—8	A betű története és fejlődése	30	D. V.		
	" "	8 1/4—9 1/4	A könyvnyomtatás története	30	H. R.		
Kedd	okt. 3	esti 7	—9 1/4	I. sz. vázlatkészítési tanfolyam	15	A., B. és C.	
	okt. 10	" "	7 —9 1/4	" " " "	15	" " " "	
	okt. 17	" "	7 —9 1/4	" " " "	15	" " " "	
	okt. 24	" "	7 —9 1/4	" " " "	15	" " " "	
	okt. 31	" "	7 —9 1/4	" " " "	15	" " " "	
Szerda	nov. 7	" "	7 —9 1/4	" " " "	15	" " " "	
	okt. 4	esti 7	—9 1/4	II. sz. rajz tanfolyam (haladók számára)	20	F. T.	
	okt. 11	" "	7 —9 1/4	" " " "	20	" " " "	
	okt. 18	" "	7 —9 1/4	" " " "	20	" " " "	
	okt. 25	" "	7 —9 1/4	" " " "	20	" " " "	
Csütörtök	nov. 8	" "	7 —9 1/4	" " " "	20	" " " "	
	okt. 5	esti 7	—9 1/4	A könyvszedés	15	K. O.	
	okt. 12	" "	7 —9 1/4	" " " "	15	" " " "	
	okt. 19	" "	7 —9 1/4	" " " "	15	" " " "	
	okt. 26	" "	7 —9 1/4	" " " "	15	" " " "	
	nov. 2	" "	7 —9 1/4	" " " "	15	" " " "	
Péntek	nov. 9	" "	7 —9 1/4	" " " "	15	" " " "	
	okt. 6	esti 7	—8	II. sz. vázlatkészítési tanfolyam	10	E. U., G. S.	
		" "	8 1/4—9 1/4	Mit kell tudnia a nyomdásznak a papirosról?	30	X. Y.	
	okt. 13	esti 7	—8	II. sz. vázlatkészítési tanfolyam	10	E. U., G. S.	
		" "	8 1/4—9 1/4	Mit kell tudnia a nyomdásznak a papirosról?	30	X. Y.	
	okt. 20	esti 7	—8	II. sz. vázlatkészítési tanfolyam	10	E. U., G. S.	
" "		8 1/4—9 1/4	Mit kell tudnia a nyomdásznak a papirosról?	30	X. Y.		
okt. 27	esti 7	—8	II. sz. vázlatkészítési tanfolyam	10	E. U., G. S.		
	" "	8 1/4—9 1/4	Mit kell tudnia a nyomdásznak a papirosról?	30	X. Y.		
nov. 3	esti 7	—8	II. sz. vázlatkészítési tanfolyam	10	E. U., G. S.		
	" "	8 1/4—9 1/4	Mit kell tudnia a nyomdásznak a papirosról?	30	X. Y.		
nov. 10	esti 7	—8	II. sz. vázlatkészítési tanfolyam	10	E. U., G. S.		
	" "	8 1/4—9 1/4	Mit kell tudnia a nyomdásznak a papirosról?	30	X. Y.		
Szombat	okt. 7	esti 7	—9 1/4	I. sz. rajz tanfolyam (kezdők számára)	20	F. T.	
	okt. 14	" "	7 —9 1/4	" " " "	20	" " " "	
	okt. 21	" "	7 —9 1/4	" " " "	20	" " " "	
	okt. 28	" "	7 —9 1/4	" " " "	20	" " " "	
	nov. 4	" "	7 —9 1/4	" " " "	20	" " " "	
	nov. 11	" "	7 —9 1/4	" " " "	20	" " " "	

oly szélesalapú szakiskolánk, amely mintegy jegecedési középpontja lehessen a többi grafikai iparágazat szakoktatási intézményeinek; a másik, ezzel szerves összefüggésben lévő cél pedig az volt, hogy bármiként alakuljon is a grafikai szakoktatás ügye Magyarországon, annak legfő pátrónusa, döntő faktora az arra legjobban hivatott Könyvnyomdászok Szakköre legyen.

Mielőtt javaslatom egyes pontjainak megokolásába kezdenék, legyen szabad elmondanom, hogy miképpen képzelem el szakoktatási intézményünk jövőbeli működését.

Tegyük föl, hogy a Szakkör március 19-iki közgyűlése elfogadja a javaslatomat. A tanfolyamok vezetősége erre mindjárt meg is kezdi a jövő tanítási esztendő előkészítését. Érintkezésbe lép a grafikai iparágak egyes ágazatainak jelesebb ismerőivel, megbeszéli velük az előadások anyagát, a gyakorlati munka beosztását, s előre is gondoskodik az utóbbinál fölmerülő szükségletekről. A nyáron által elegendő ideje volna ehhez.

A szeptemberi választmányi ülésnek teendő jelentésében a tanfolyami ügyek előadója már nagyjából körvonalozhatja az 1905—1906-iki tanév oktatási tananyagát, s az első ciklus programját is betervezheti jóváhagyás végett. Mondjuk, hogy a választmány ezt is elfogadja. A program erre már a következő napokban kinyomtatható és az egyes nyomdába széjjelküldhető, úgy hogy a beiratkozás is kezdetét veheti.

A beosztás könnyebb megérthetése végett egy kis táblázatot mellékeltem ide, de különösen hangsúlyozni kívánom, hogy az egész csak *példa*, s minden esetben a választmány tetszésétől függ, hogy a hozzá betervezett programokon akár-e változtatni valamit, vagy sem.

Tegyük föl, hogy a jövő tanítási év héthónapos volna. Ennyi elég egyelőre, mert köztudomású, hogy nyaranta a nyomdász-embernek nem igen akaródzik tanulnia, s e helyett inkább a Városligetet bújja. Rá is fér. Nos, ezt a héthónapos tanítási esztendőt öt olyan ciklusra lehet osztani, amelyek egyenkint hat-hat heti tartamúak. Az első ciklus számíthatná október 2-től november 11-ig, a második november 13-tól december 21-ig, a harmadik január 3-tól február 10-ig, a negyedik február 12-től március 17-ig, s végül az ötödik március 19-től április 28-ig. A tanítási rendet successive lehet megállapítani, mindig csak egy-egy ciklusra. Az egész esztendőre szóló tanrendet teljességgel lehetetlen volna betartani.

Az első, október hó 2-ától november 11-éig terjedő ciklusban volna tegyük föl két rajztanfolyam. A rajztanfolyamok egyike kezdők, a másika haladottak számára való, s az utóbbi így egyenes folytatása a most folyó 1904—1905-iki rajzoktatásnak.

A hallgatók számának maximuma mind a kettőnél 20—20-ban lenne megállapítva. Haladottabb ember amúgy sem igen akad több, a kezdők pedig ha esetleg nagyobb számban jelentkezének: hat hét múlva, a következő ciklusban egyszerűen egy harmadik rajztanfolyamot szerveznénk a künn rekedtek számára. A rajzoktatás — az első ciklusban legalább — hétköznapokra esnék, mert az ugyane ciklusba fölvevett festékkeverési kurzushoz, meg a színes képek szemléltető bemutatásával egybekötött „Grafika általános áttekintése“ című előadási sorozathoz nappali világosság szükséges, amiben tudvalevőleg csak vasárnaponként lehet részünk.

A tipográfiai vázlatkészítési gyakorlatok ügye, amely most egyike a legkényesebbeknek: az akadémiai szervezet keretein belül könnyű szerrel megoldható. Összeáll fölfogás és stílus dolgában egymáshoz közel járó két-három mesterszedő, s bejelenti a tanfolyamok vezetőségének, hogy kurzus tartására szívesen vállalkoznék. Ugyanakkor egy másik, sőt talán egy harmadik mesterszedői csoport is — lehet hogy mindegyik különböző irányokat követő — hasonló óhajást jelent be. A tanítási tervet átvizsgálása és jóváhagyása után a különböző vázlatkészítési kurzusok kihirdetése megjelenik a következő ciklus programjában s a hallgató oda iratkozik, ahol nézete szerint a maga céljainak megfelelőleg többet tanulhat. Az ilyen vázlatkészítési kurzusok tartama is lehet az időközben fölmerülő szükséghez képest akárhány ciklusra terjedő, csak úgy mint a tanfolyamoké általában. Hogy a vázlatkészítési tanfolyamokat mindig szedésgyakorlatokkal kell kombinálni: magától értetődik.

Az 53. oldalon bemutatott példán két vázlatkészítési tanfolyamot látunk, de lehetne belőle akár öt is. Csak hallgató és előadó legyen hozzá.

A példa szerint különben már ez első ciklusban is a most említetteken kívül hét más tanfolyamot látunk, jobbra olyat, amely hat előadással talán kimeríthető. Ha nem: folytatódik a jövő ciklusban. Ha pedig rövidebb: befejeződik korábban, s esetleg más kurzus lép a helyébe.

Anyag van bőven. Lehet példának okáért tanfolyamokat rendezni ezeken kívül a táblázatszedésről, díszítő stílusokról, domború nyomtatásról, alapnyomati lemezek véséséről, a cinkográfiáról, stereotípiáról, kalkulációról, ortográfiáról stb., stb. Amellett az egyes kurzusok ugyanegy tanítási évben meg is ismételtethők, sőt tekintve a hallgatók fölvétele dolgában való numerus clausus-os rendszert: akárhány esetben erre komoly szükségünk is lesz.

Előadódhatnak az az eset, hogy valamely tanfolyamhoz csak úgy tudunk megfelelő tanító erőt kapni, hogy bizonyos honoráriumot, óradíjat biztosítunk neki a fáradozásáért és időmulasztásáért. Nincs egyszerűbb dolog annál, mint hogy ezt az

óradíjat az illető kurzus hallgatóival fizetessük meg, illetőleg a beiratkozási föltételek közé a megfelelő hányad befizetését is fölvegyük. Egyes emberre így nagyon csekély összegecske jut; azt hiszem, mindenki szívesen megfizeti. A Szakkörre amúgy is igen nagy teher súlyosodik a kísérleti nyomda üzembentartásával.

Mindez azonban csak példálózgatás. A javaslatom nem szól róla, mert pusztán csak az intézmény külső keretének megállapítására szorítkoztam benne. Részletkérdéseknek a javaslatba való bevitelét világért sem ajánlanám, mert ez csak kölönc volna a lábunkon: akadályozná a szabad mozgást. Az ilyesminek esetről-esetre való megvitatása a választmány dolga.

***

Ezek után már csak nagyon röviden összegezem az általam javasolt oktatási szervezet előnyeit. Ezek (s itt utalok az 52. és 53. oldalon levő a—f pontokra) a következők:

a) a hallgató csak annyit vállal a tanulmányi anyagból magára, amennyit megbir, s amennyihez kedve van;

b) a mulasztások száma csekély lesz, mert a hallgatónak bőven marad ideje egyéb dolgai végzésére;

c) a tanítási órák és tantárgyak száma a szükséghez képest csökkenthető vagy emelhető;

d) ha szükséges, hathetenként újabb párhuzamos tanfolyamok indíthatók bármely tárgyból;

e) az egyes tanfolyamokra bocsátandó hallgatók korlátolt száma biztosíthatja a gyakorlati irányban való sikeres munkálkodást;

f) az előadók mindegyike szabadon érvényesítheti a technikai stb. kérdésekre vonatkozó fölfogását, a nélkül, hogy ennek következtében a más véleményen levő előadó-társaival az iskola falain belül kritikának stb. volna kitéve;

g) a fakultatív tanulási rendszer elmaradhatatlan következményeképpen a tanítási esztendő összes hallgatóinak a száma előreláthatólag négyszerte-öttszörte is akkora lesz, mint amekkora most.

Ezek az új rendszer legfő előnyei. Gondolkozzék rajta kiki, s meg fogja érteni.

Most áttérek javaslatom egyes pontjainak lehetőleg rövid megokolására.

1. Az első pontot talán fölösleges is megokolnom, hiszen hosszú idők óta érezzük a magosabb színvonalon álló szakoktatás elodázhatatlanul szükséges voltát. Hogy a tanulási idő e javaslat szerint esztendőnkint csak hét-hét hónaposra van tervezve, annak okát a nyomdásztság ijesztően szomorú egészségi viszonyaiban találhatjuk meg. Hadd fordíthassuk a nyári öt hónap gyér szabad-idejét a szabadban való tartózkodásra. Egy kis buzgósággal hét hónap alatt is nagy eredményeket lehet elérni.

2. A tanítás ciklusokba osztása azért szükséges, hogy az esetleg fölmerülő alkalmakat kihasználhassuk, s hogy a széles szervezetű intézmény kezelését megkönnyítsük. Hat hétnél hosszabb időre úgy sem lehet pontosan betartható programot készíteni. Aztán meg azzal, hogy hathetenként új meg új programokat bocsátunk szaktársaink körébe, azt is okvetetlenül el fogjuk érni, hogy a szakoktatásunk iránt való érdeklődés állandóbbá és bensőbbé válik.

3. A tanfolyam beosztása dolgában való döntésre legilletékesebb fórumnak a választmányt tartom, s ez a fórum tökéletesen elegendő. Az előadói értekezletek intézménye jövőre fölösleges, már csak azért is, mert az egyes tanfolyamok teljesen függetlenek lesznek egymástól, s az előadók sehol sem kerülhetnek egymással olyas pedagógiai ellentétbe, amelynek kiegyenlítése végett előadói értekezletek tartására volna szükség. Esetleges kérelmeinek a szakköri elnökség vagy a választmány útján amúgy is érvényt szerezhet az előadó.

4. A negyedéves nyomdásztanulók fölvételét a pusztán érzelmi momentumokon kívül azért is ajánlom, hogy a főnökegyesület esetleges támogatásáért bizonyos ellenszolgáltatást adhassunk. S amikor a főnök valamelyik tanulójáért úgyszólván jótáll: bizony nem sok okunk lehet attól tartani, hogy az a néhány tanuló-ifjú nem viseli magát az előadások ideje alatt úgy, mint a hallgatóság segédekből álló többi része. S különben is, a tanfolyamok vezetőjének már most is biztosítva van az a joga, hogy komoly esetben a tanhelyiségekből kitalthassa a rendetlenkedőket.

5. Közismeretes pedagógiai igazság, hogy túltömött iskolában nem lehet eredményes a tanítás. A fölvehető hallgatók számát különben esetről-esetre lehet megállapítani. Ez a pont a legfontosabbak egyike volna. Különösen a „vázlatkészítés“ címén fölvevő tanítási tárgy oktatását olyanformán kell intézni, hogy a vázlatok rajzolása meg a próbaszedés egyetlen helyiségben, s úgyszólván egyszerre történhessék. Már pedig 15—20 embernél többel egyszerre aligha dolgozhatnánk a mostani nyomdahelyiségünkben.

6. A látogatási könyvecskét a hallgatók szempontjából tartom szükségesnek. Szorgalmas tanulás esetében e látogatási könyvecske rendkívül hasznos bizonyítvánnyá lehet.

7. Az esetleges zavarok ellen való biztosítás okáért ajánlom azt a pontot, amely azt mondja, hogy a tanfolyamok vezetőjét a közgyűlés választja, még pedig a következő tanítási esztendőre előre. S itt ne méltóztassék furcsának találni azt, hogy éppen a mostani gazda tesz ilyen indítványt. A célszerűség parancsolja ennek a megtételét. A vezető kezében fut össze a tanfolyamok adminisztrációjának

minden szála, felelős gondnoka a tanulmányi nyomdának, vagyont érő érték van a kezén, az egyes tanfolyamok rendezése dolgában ő adminisztrál mindent, s ezért már a tanítás és a nyomdaüzem rendes menetének biztosítása okáért is aligha volna ajánlatos őt annak kitenni, hogy máról hónapra „kiugrasztható“ legyen. Bárki legyen is a tanfolyamok vezetője: a tanítási év közepette való visszavonulása súlyos rázkódásokat idézhetne elő. Helyettesre pedig azért lesz szükségünk, mert egy ember sok esetben — így például ha egyszerre két helyiségben folyik a tanítás — nem győzi az ellenőrzést, jegyzet-csinálást stb.

8. Az oktatás rendes menetének biztosítása okáért vettem föl ezt a különben első pillantásra szinte

fölöslegesnek látszó pontot, amely azt biztosítja, hogy intézményünk szervezetén egyesegyedül a közgyűlés tehessen változtatásokat és bővítéseket. Ha e pont véletlenül elmaradt volna, megeshetnék, hogy valamelyik havi ülésen honmentő ideája támad valakinek, ékesszólóan előadja azt, s a havi ülés a szép szavak hatása alatt elfogadja, annál könnyebben, mert hiszen azok az emberek, akik folytonos tapasztalataiknál fogva az ilyen javaslatok esetleges gyöngé oldalait legbiztosabban fölismerhetnék: az iskolában vannak elfoglalva, s így nem is szólhatnak a dologhoz. Egy-egy ilyen jól meg nem gondolt javaslat elfogadása pedig kiszámíthatatlan zavarokat okozhatna a tanfolyamok adminisztrációjában.

Novák László.

Kétfordulatú gyorsajtó önműködő ívberakóval.

A kétfordulatú gépekkel való üzennél nagy baj volt eddig, hogy e gépek mennyiség dolgában való nyomóképességét igen gyakran nem használhattuk ki kellőképpen, mert a berakó-személyzet soraiban csak elvéve akadhunk olyan emberre, aki a megfelelő gyors tempóban tudna berakni. Ezért már eleve is megérlelődött bennünk az a meggyőződés, hogy e bajon csakis a mechanikai úton-módon való ívberakással lehet segíteni. Bizonyos mértékben már mostanáig is közeledtek e megoldáshoz, amennyiben a kétfordulatú gépeket olyas berendezéssel látták el, amely lehetővé teszi, hogy hengerbe csavart papirosra nyomtassunk rajtok; de ez előnyt is csak akkor használhattuk ki, ha egyoldalú nyomtatványok nagy mennyiségben való előállításáról volt szó.

A fontos kérdés egy alapos megoldását mutathatjuk be most olvasóinknak az átellenes oldalon levő képen, amely a König & Bauer gépgyár FX jelzésű kétfordulatú gépét ábrázolja, kombinálva az ugyane gépgyártól gyártott „Dux“ berakó készülékkel.

A kétfordulatú gépek szerkezetét ma már általánosan ismerik, s ezért talán fölösleges is a magyarázgatása. Ujdonságképpen csak azt említjük meg, hogy az itt bemutatott gépnél az asztali festőszerkezetet is fogaskerékes hajtással látták el s a ferdén járó hengereket elhagyták, ami által a festék széjjeldörzsölése kényszerűen s a lehető legbiztosabban történik; továbbá megemlíthető talán az is, hogy a nyomtatott ív kivezetése elül történik, s a nyomtatott felélel fölfelé fordítva kerül az elül levő kirakó-asztalra. Ezzel az előnnyel kapcsolatos aztán az a másik is, hogy az ívek széjjelvágását tisztán és egyenesen végezheti a gépre szerelt vágókés. Pedig más szerkezetű gépekre e tekintetben sok a panasz.

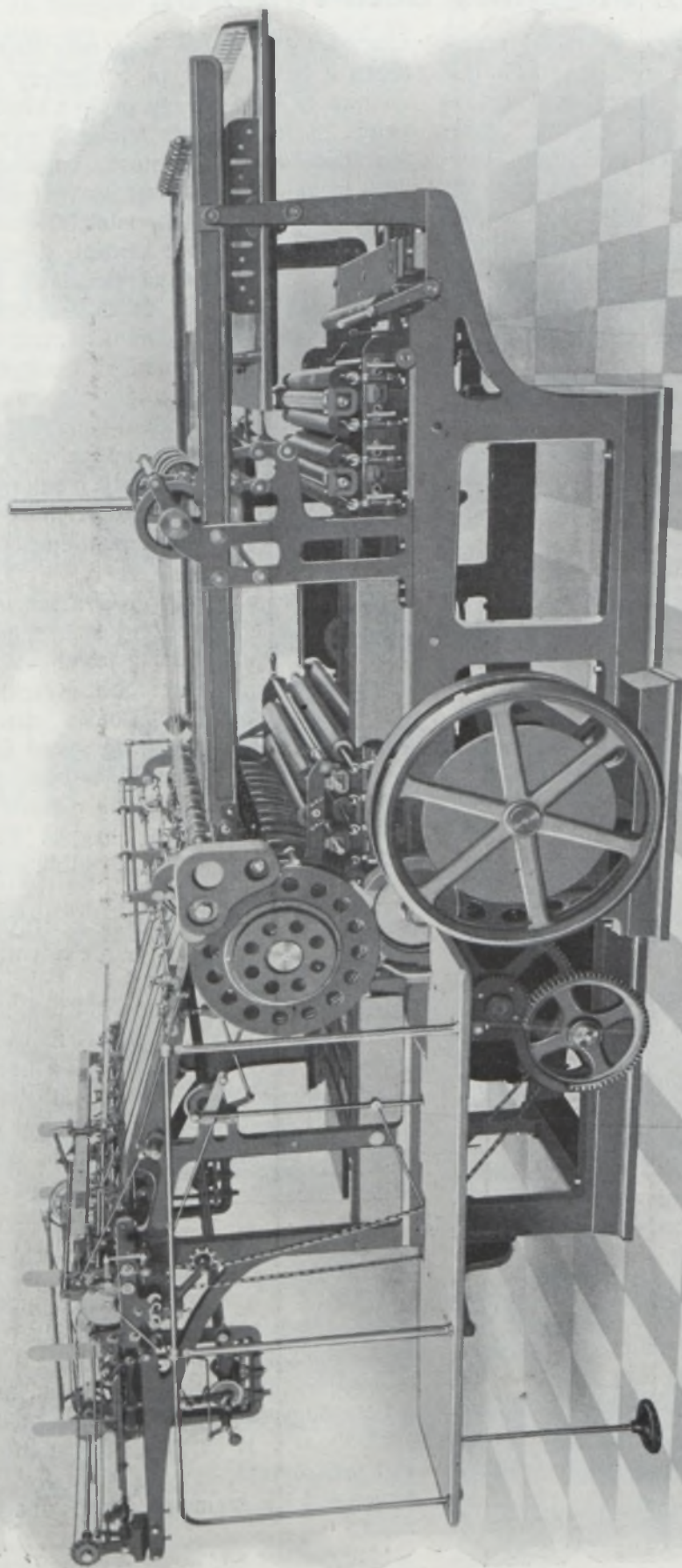
A „Dux“ nevezetű önműködő ívberakó készülék tökéletesen kifogástalan regiszterrel dolgozik még

akkor is, ha a legvékonyabb papiros berakásáról van szó. A fölso ív leválasztása tisztán mechanikai úton, mindenféle elektromos szerkezet segedelme nélkül történik. A készülék kikapcsoló- és fékező-szerkezettel is el van látva, amely szintén automatikusan, az elektromosság fölhasználása nélkül működik. Ha a papirosrakás elfogy, ha az ívek vezetésében zavar támad, vagy ha a papirosrakásból behajtott avagy szakadásos szélű ív kerül elő: ez a szerkezet egy pillanat alatt megállítja a készüléket. Ugyanekkor a nyomóhengernek a kétfordulatú gépeket jellemző kikapcsolása is beáll, ami által elkerülődik az egyenetlő-ív piszkolódása.

A Dux-készülék ezenkívül rakat-emelő szerkezettel is föl van szerelve, a mely a berakó-asztalt a papirosrakás fogyásának arányában automatikusan emelgeti, úgy hogy a fölso ív mindig egy magasságban marad.

Mint hogy a kétfordulatú gépeknél a kirakógereben elhagyása következtében a berakó-asztal alatti tér teljesen szabad: nagy, 5000 ívből álló papirosrakás is rátehető egyszerre az asztalra, ami által a kétfordulatú gépeknek nagy példányszámok nyomtatására való alkalmatlansága tökéletesen nyilvánvalóvá válik. S ha még tekintetbe vesszük, hogy a Dux-készülék működési gyorsaságának határa egyesegyedül a gyorsajtó gyorsaságának a határához van kötve: kétségtelennek kell találnunk, hogy a kétfordulatú gépek működési képessége a Dux-készülék segedelmével egészen kiaknázható.

A könyvnyomtatók praktikus érzeke valószínűleg mihamar föl fogja ismerni a Dux-készülék gyakorlati értékét. Már eddig is több helyt állított föl a König & Bauer cég ilyen készüléket, így egyebek közt a bécsi államnyomdában és a budapesti székesfővárosi házi nyomdában is, amely utóbbi vállalatnál az érdeklődők működése közben tekinthetik meg.

König & Bauer kétfordulatú gyorsajtója „Dux“ berakó készülékkel.

Az általános betű-vonalról.

A könyvnyomtató betűanyaga, technikai szempontból nézve, ma már igen magas fokon áll. Bár felületes szemlélés mellett az egyes betű ma is ugyanolyan, mint sok évtizeddel ezelőtt, figyelmesebb kutatás mellett, és főleg gyakorlati alkalmazásakor mégis oly előnyökre, könnyebbségekre bukkanunk, amelyeket elődeink nélkülözni tudtak ugyan, de ezek hiánya munkájukat kétségtelenül nagyon megnehezítette. Hosszú időközön át küzdöttek ma már teljesen ismeretlen technikai nehézségekkel, s ezeknek sikeres legyőzése esetén szinte művészeknek érezték magukat.

Mélyreható technikai újításokat minden időben bizalmatlansággal fogadtak, sőt nem ritkán irigységgel és rosszindulattal kellett azoknak megküzdenniük. Az igazán jó dolog azonban, ha hosszú idő múltán és küzdelem árán is, de utat tör magának.

E megjegyzésekkel nem akarom az olvasó figyelmét ama nagy átalakulásra terelni, amelyet a gépek bevonulása a nyomdászat minden ágában: a betűöntés-, a szedés- és nyomásban előidézett; céлом inkább az, hogy érdeklődést keltsék az önmagában oly jelentéktelen, de szavakká, oldalakká, könyvekké és újságokká összeszedve, oly hatalmas tényező: a betű iránt.

Nevezetesebb ily újítás volt a betűtestnek és betűmagasságnak a tipográfiai pont alapján való számítása és meghatározása.

A betűtest és betűmagasság ma már meghatározott arányok, melyek az arra hivatottak által megvizsgáltattak s végleg el is fogadtattak. Alapjukat a méterrendszer képezi.

Ez alapon a betűöntők ma már annyira pontosak, hogy az egyik öntöde 28 vagy 70 pontos betűje és a másik öntöde ily betűje között semmiféle nagyságbeli különbséget fölfedezni nem lehet. Egy szóval a számokban megadott méretekhez minden öntöde egyformán alkalmazkodhatik ma már.

A betű alapvonala, más szóval a betűkép lábának a betűtesten való mikénti állítása a közelmúltig rendezve nem volt, s ami történt is e téren: az tökéletlen és egyoldalú volt.

A betűvonal rendezése nemcsak azért fontos, mivel ezáltal betűanyagunk technikailag jobb lesz, hanem mivel ez munkáink műbecsét magasabb fokra emeli, mert hát az, hogy egy műben a fölszedett különféle betűk kifogástalanul vonalban álljanak, azt hiszem, van legalább is oly fontos, mint az például, hogy a szavak közti beosztás egyenlő legyen.

Hogy egy betűnem minden betűjének egy vonalban kell állani, már Gutenberg kora óta ismeretes, de a közelmúltig nem volt semmi pozitív meg-

állapodás arra nézve, hogy mily alapvonatra öntessenek a betűk, hogy pl. a keskeny és széles, az antiqua és kurzív, vagy pedig a kisebb és nagyobb betűk, pl. garmond és terciának egy sorban való felszedésekor azok pontosan vonalban álljanak. Az ilyen megállapodás szükségességét sok könyvnyomtató érezte s már több, mint 30 esztendő óta tárgyalták a szaklapok e kérdést, a végső rendezést sürgetve. Az ez irányú javaslatok azonban nem voltak eléggé tiszták és határozottak arra, hogy azokat gyakorlatilag kivinni lehetett volna.

Pár év előtt egy amerikai betűöntöde, a saint-louisi Inland Type Foundry oldotta meg e kérdést praktikusán, az ő standard-vonalnak nevezett szisztémájával egységes mértéket szabva a betűvonalnak. Egészséges alapon nyugszik e szisztéma, azonban a mi viszonyainkhoz nehezen volna alkalmazható, amennyiben az amerikai pontrendszer nem egyezik a mienkkel.

Európában a hamburgi Genzsch és Heyse betűöntöde foglalkozott e kérdéssel legelőbb, s körülbelül két év előtt azzal a jelentéssel lepte meg a nyomdászvilágot, hogy több évi csendes munkálkodás és gyakorlati kipróbálás után az amerikai standard-vonal elveivel megegyező általános betűvonal-szisztémát teremtett, s hogy ez készen áll arra, hogy a nyomdászatnak minden külön költség nélkül nagy szolgálatokat tegyen. Ez öntöde egyszerűen felkérte az összes többi német öntödét szisztémájának bevezetésére.

Rátérve már most magára a tárgyra, első sorban is arra a kérdésre kell megfelelnem, hogy mit is értünk a *betűvonal* alatt?

Első ábránkon három betű áll finom vonallal bekerítve, e vonalak a betűtest nagyságát mutatják,

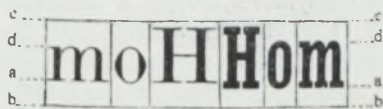
1. ábra.

s a betűvonal az *a*-val jelzett helyen van. Hogy egy betűnemnek minden egyes betűje egyformán vonalban álljon, s ezáltal nyugodt, tetszetős legyen, szükséges hogy az *a-c* és az *a-b* távolság minden egyes betűnél pontosan betartassék. Ha pontosan utána mérjük pl. az *m*, *h*, *o* és *e* betűknek vonalba állítását, azt találjuk, hogy az alsó részükön gömbölyű betűk, mint az *e* és *o*, a betű nagyságának megfelelően valamivel a vonal alatt állanak. E betűknek mélyebbre állítása azért vált szükségessé, hogy e gömbölyű betűk ne úgy tűnjenek fel a szemnek, mintha magasabban állának.

Hogyan lett eddig a betűvonal megállapítva?

Egy régi betűöntő-szabály szerint ez úgy történt,

hogy az öntendő betűknek kis *m* betűjét felváltva rendes és fordított állapotában a betűtest közepére állították, így: *mumum*. Ha azután ez megtörtént, s úgy a rendes, mint a fordítottan állított, s kiöntött *m* betűk pontosan vonalban állottak, úgy ez az *m* betű képezte a mértéket a további összes betűk vonalba állításához. Ez eredményezte azután azt, hogy mint a 2-ik ábra mutatja, az aránylag kisebb képű betűk más vonalban állottak, mint a nagyobb képűek.

2. ábra.

de arányuk az *a—d*-hez a betű képeznek megfelelően minden betűfajnál más és más volt.

E szabály azonban a betűvonal megállapítására nem minden esetben lett használva. Ha pl. egy-egy betűfajnak hosszabb alsó vagy felső része volt, az egészet egyszerűen lejjebb vagy följebb állították, s a többi betűt e szerint öntötték.

Természetes, hogy eképpen számos különböző betűvonal támadt, s ez addig, amíg csak egy betű-

3. ábra.

fajból kellett szednünk, nem okozott bajt, de ha egy sorban két- vagy háromféle betűt kellett a könyvnyomtatónak fölszedni, bizony nem igen áldotta a betűöntőt, mert legtöbbször az *antiqua* az *aldine* mellett vagy fent, vagy lent állott; sőt, hogy a zavar még nagyobb legyen: a kurzív még egy harmadik vonalat képezett.

Néhány jobb öntőde e bajokon aképp igyekezett segíteni, hogy megteremtett mindegyik saját ízlése szerint minden egyes könyvbetű fajtája számára egy úgynevezett *normális vonalat*, s az ezekhez leggyakrabban használni szokott kiemelő betűfajokat e vonalra öntötte.

Így azután lehetővé vált az, hogy például az egyik öntődeből hozott garmond *antiqua*, kurzív és *aldine* egy vonalban álljon. Mivel azonban minden öntődének más és más volt a normális vonala, a könyvnyomtatónak ez nem sokat használt, mivel a nyomdatulajdonos összes betűanyagát nagyon sokféle okból nem veheti egy öntődeből s így a kaosz ugyanaz maradt.

Sokkal fontosabb és értékesebb volt már azonban az úgynevezett *szisztematikus vonal*, amelyet egyes betű-sorozatokat öntésekor használtak.

Az *akcidens*-, *disz*- és *cimbetűk*, úgyszintén a

nagyobb könyvbetűk vonalba állítása is különös eredményeket mutat. Az egyes öntődék már 8—10 év óta betűmintáikon következetesen hivatkoznak arra, hogy az egyes betű-sorozatok szisztematikus vonalra vannak öntve, s hogy a betű-sorozatok különböző fokai egymás között szisztematikus tági-tókkal pontosan vonalba állíthatók. A betűmintákon ezt többnyire az összes fokozatok verzális *H* betűjének egy vonalba állításával mutatják be, mint azt a 3. ábra is mutatja. E rendszer kétségtelenül jó szolgálatot tehet akkor, ha egy sorozat különféle nagyságú betűit használjuk egy sorban, de értékét vesztí azonnal, hogy egy másik sorozat betűjét akarják az előbbivel egy sorban alkalmazni, mivel *minden egyes sorozat* külön a betű rajzának megfelelő betű-vonallal rendelkezett. Ez onnan ered, hogy az egyes sorozatoknál, tekintet nélkül a többi betűsorozatokra, külön-külön lesz megállapítva a betű-vonal, s csak az egy vonalhoz tartozó különféle nagyságú betűk lesznek egymáshoz úgy arányítva, hogy szisztematikus alárakhatók, s vonalba állíthatók legyenek. Eképpen van azután ugyan szisztematikus betű-vonal, de minden sorozathoz más és más. — Amint hogy nem kielé-

gítő a mostan említett „szisztematikus“ betű-vonal, úgy nem teljes az sem, amely csak arra törekszik, hogy a betű képe a betűtesttől szisztematikus távolságra le-

gyen, s nincsen tekintettel arra, hogy a betű mellé állított két pontos finom vagy pontozott vonal a betű képével egy vonalban álljon, mint azt a 4-ik erősen nagyított ábra *A*-val jelzett része mutatja. A pontozott vonal, amelyet ürlapoknál a betű mellé szoktunk szedni, ez esetben nem áll vonalban a betűvel, hanem, mint a 4-ik ábra *B*-vel jelzett részén láthatjuk, körülbelül a felével lejjebb lóg.

Bármily csekélységnek lássék is ez, elég kellemetlenséget okoz különösen kisebb betűfajoknál, mert a pontos, rendszerető szedő bizony papiros-szeletekkel is segítségre siet, hogy azt a betűvel egy vonalban hozhassa.

4. ábra.

Az *általános betűvonalsszisztema*, amely összhangban áll a kétpontos finom vonallal, kétségtelenül fölülmulja az eddig felsorolt szisztemákat, amennyiben lehetővé teszi, hogy minden betűnk — bármelyik betűöntőtől származzék is — egymással és a negyedpetit finom léniaival pontosan egy vonalban legyen hozható.

(Folyt. köv.)

Löwy Salamon.

Csarnok.

Olaszországi utazásom emlékeiből.

Ifj. Aigner Antaltól.

A Forum Romanum volt központja a római civilizációnak, itt játszódtak le a római köztársaság legnagyobb jeleinei. E hely volt a népgyűlések színtere. Későbbi korban császárok, királyok mind több épületet emeltek. Ezekre rápazaroltak aranyat, drágaságot; oszlopok és győzelmi kapuk megépítésénél pedig értékes márványokat használtak fel; a tereket művészi szobrokkal díszítették. A szépen fölépített várost azután az ördögi lelkű Nero négy sarkán fölgújítja s a romokon új város épül fel. Királyok jönnek, királyok mennek; mindenik uralkodásából megmarad valami emlék. A VI-ik század körül azután megindul a romboló munka minden ellen, mi a multra emlékeztetett. Halomra pusztul minden.

Egy évezredig szolgált e hely kőbányául, amelyből boldog-boldogtanul fejthetett. Szobrai, oszlopait szerte-hordták templomok s magánépületek díszítésére, a márványból pedig meszet készítettek az építkezésekhez.

Ama hely, mely évszázadok előtt az egész világot érdeklő események színhelye volt: az utóbbi időben a városba érkező vidéki nép tehén- és bivaly-kocsijainak fészereül szolgált.

Megcsodálom az ősember építkezésének nagyszerű emlékét: a 65 méter magas, hatalmas kötömegekből összealkotott óriási Colosseumot. Az első századból maradt fenn, tehát a világ legrégebb s legnagyobb épületeinek egyike. 40–50.000 néző számára volt benne hely. A legelső ülés: a podium a császárt illette meg, az utána következő helyek a szenátorok részére voltak főtartva. A mélységben található a mutatványokhoz használt vadállatok istállói, ketrecai. Az épület fölváltására tartott előadások állítólag száz napig tartottak s ötezer vadállat lett bennök fölláldozva.

Nevezetesen a Trajanus császár által a II. században emelt épületek romjai is, melyeket a város egy másik részén hoztak napvilágra.

Itt hagyom a szomorú tereket. Fölkeresem a keresztény korok nagy szellemeinek emlékeit. Mennyi is van ezekből itt összehalmozva!

A Vatikán, mint tárháza az ó- és újkor kincseinek, csábított leginkább, ide tartott tehát utam. Belépek a kapun, a svájci őrség előtt elhaladva, a Sixtus-kápolnát érem el, hol a művészek legnagyobbjának: Michelangelónak eredeti műveiben gyönyörködhetem. S ha áhítat veszen rajtunk erőt, ha lelkünk e pillanatban a magasba szárnyal: úgy ezt a művészet átszellemítő ereje teszi; szentté e helyet a földiességtől, az emberi salaktól ment tiszta, isteni művészet avatja. Szépség, magasztosság, fönség: ez teszi e nagy hatást reánk.

Hatvan éves korában kezdett a mester munkájába s nyolc esztendeig dolgozott, míg e páratlan szépségű freskókkal elkészült.

Az emeleten találjuk kartársának: *Raffaelinek* legjobb műveit és ezek között is legkiválóbb alkotásait: freskóit, melyekkel a pápai dísztermek falait ékesítette.

A képcsarnokban a katolikus egyház történetére vonatkozó képek vannak egybegyűjtve.

Antik gyűjteménye is legelső a világon, könyvtára pedig 26.000 kézirat mellett 200.000 kötettel rendelkezik.

Ha a gyűjtemények bármelyikével, avagy a bennünket első sorban érdeklő könyvtár anyagával csak áttekintőleg kívánunk megismerkedni, ahhoz bizony az ily rövidebb ideig tartó utazás keretében erre szánható idő vajmi kevés. Hetek, hónapok szorgos búvárkodása is kevésnek bizonyul ily esetekben.

Jártamban-keltmben volt alkalmam a római nép életével megismerkedni. Sajnos, e részről nem sok írható előnyükre. Ha ez országban valahol, úgy bizonyára itt találkozunk az erkölcsök megfogyatkozásának, azok hanyatlásának legkirívóbb példáival. A népesebb utcák, terek sarkaira kitett újságárúsító bódé előtt a napi-s hetilapok között sok a népnek szánt, silány kiállításban megjelenő, durva élű s képű pikáns lap, melyek szintén hozzájárulnak az erkölcsök lerombolásához.

Hát bizony, amint én nászutazni nem mennék Velen-cébe, úgy a mély vallásosságban élő katolikusnak is ajánlhatom, ha őt Rómába a vallási buzgóság hozza, úgy ne elegendjék a nép közé, mert ez esetben lerontanák sokszor egész életén át táplált illuzióját.

Jellemző, hogy a pápai uralom iránt itt viseltetnek a legközönyösebb módon. E mellett csak örvendetes, hogy a szabadelvűség, a népszabadság eszméje talán csak a köztársasági Franciaországban van hasonló módon ki-fejlődve.

Más idők, más emberek, más eszmék.

Ahol a forradalmi Marseillaise-t tartja már a diákság is hangulatának kifejezésére a legmegfelelőbbnek; amely ország sajtója uralkodójáról oly lealacsonyító, sértő módon faragja élceit s ezekhez a sértő illusztrációkat: ott a közszellem át van hatva a legszabadabb eszméktől. E forró éghajlatú vidék különben mindenha jó talaj volt a forradalmi eszméknek.

Utazom innen is. Még lejjebb, még délre vidékre. A vonat ablakából látom a város öreg falát, amely hellyel-közzel megszakad. Nagy négyszögletű kövekből rótták össze a körülbelül két és fél méter szélességű falat; itt húzódik el a vasúti vonal közelében.

Csakhamar vége is szakad. Sík táj terül el előttünk. Egy tanya, olajfákkal körülültetve s az imitt-amott feltűnedező falomladékok válnak ki a sík vidéken.

Beárad hozzám a frissen lekaszált széna illata. A jobb-oldalról emelkedő hegyről kigyózza lesiető úton juhnyáj közeledik.

A világ egyik legtermékenyebb földén járunk. Itt van az évenként három aratást adó tartomány. Mindenfelé gazdag növényzetű vidék. Túlnan apró városkák, melyek vagy a hegy oldalára építvék, vagy annak tetejét uralják. Apró ablakos házaik le-lebámulnak az alatt elterülő vidékre.

Elértünk *Nápolyba*, a valamikor királyi székhelyre, — különben Olaszország legnépesebb városába.

Föltünő az utcák óriási forgalma, rettentő zaja, amely egyszeriben szinte lever bennünket lábunkról. A nép mint hangyaboly nyüzsög az utcákon. A kocsik ezreinek kora hajnaltól késő estig tartó dübörgése, a folytonos ostorcsattogatás, kiabálás, mellyel kitérésre hívják fel az arra haladót, kellemetlenül érint bennünket.

Az utcán folyik le különben is a nápolyiak élete. A forgalmasabb utakon a különböző árúsok: a pék, a zöldségárús, mellettök az ékszerkereskedő, varga stb. mind-mind az utcán rakja ki árúját, ott kínálgatja nagy hangon portékáját.

S hogy így az utcára terelődött a kereskedelmi s jó-részt maga a családi élet is, az nagyrészt a túlnépes város egészségtelen, keskeny utcáinak, magas épületekben a szűk, kicsiny lakásoknak tulajdonítandó. Elősegíti pedig az olasz nép restsége, piszkos volta.

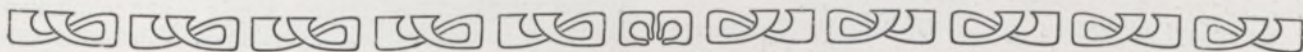
Pillantsunk csak be egy utcába. A siktetejű, sok erkéllyel ellátott épületek legtöbbje két-három-négy emeletes, az utcák szélessége átlag két és harmadfél méter. Fönn az emeleteken egyik ház ablakából a szemben lévőbe kötél van feszítve, rajtuk — padlás hiányában — a háznép fehérenműjét szárítják. A kilátás úgy alul-

ról, mint az ablakokból tökéletesen el van zárva; száradó ruháknál egyebet nem látunk. Lenn, a földszinti boltok előtt a különböző árúsok holmijuk sokféleségével; közöttük a nyílt csatorna.

Hát bizony sűrűn fintorítjuk el orrunkat; habár míg ide, délre leértünk, a többi olasz városokban elég bő tapasztalatokat szereztünk a népnek e részbeni életéről.

Persze olyan szokásokkal is találkozunk, amelyeket eddig másutt nem láttunk. Ott van mindjárt az egyik. A főútról nyíló egyik bejáratnál különös zenei hangok ütik meg fülemet; oda figyelek, látok két sorban hat embert a legtarkább nápolyi viseletben, kik közül a második sorban álló három fülsiketítő lármával kezeli hangszerét, az első sorban a középső, ki különben a tamburás szerepét is viszi, erős hangon hirdeti valamelyik makkaroni-gyárosnak portékáját, közben-közben a tőle jobbról és balról álló társai kezében levő táblákra mutatva, felhívja az azokon mintának kifüggesztett kenyérré s makaronira a közönség figyelmét. Mikor itt elvégezték mondókájukat, a legközelebbi utca elején ismételik a reklámnak ez ősi, eredeti és mindenestre egyszerű módját.

(Folyt. köv.)

Technikai apróságok.

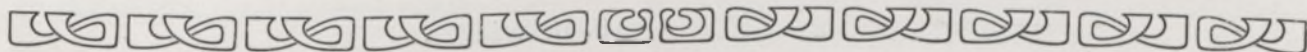
Kettős festékek.

A duplex-festék elnevezéssel újabb forgalomba jött festékfajták legtöbbjének súlyos beszámítás alá eső hiányosságai vannak. Így sok esetben a mellékszín átverődik a papiros hátuljára, vagy esetleg a fölötte levő papirosra is. Némelyikből pedig hamarosan eltűnik a mellékszín. E bajok annál kellemetlenebbek lehetnek, amennyiben nem közvetlenül a nyomtatás befejezte után, tehát a segíthetés idején lépnek föl, hanem jóval később: hetek, sőt hónapok múlva, amikor a könyvet stb. már régesrég bekötötték, szállították, illetőleg eladták. Kettős festékek elnevezéssel különben gyakran olyan festékfajtákat is adnak el, amelyekben egyáltalában nincsen mellékszín, s így egyszerűen csak jóféle autotípiái festéknek tekinthetők. — Egyik hirdetőnkől, a hamburgi *Beit & Co.* cégtől most vagy 13 olyan autotípiái képecskét kaptunk, amelyek mindegyike a cég „Doppelton-

farben“ nevű festékfajtájával nyomódott, persze különböző színekben. A képecskék hatása pompás, s a nyomtatásukhoz használt festék tökéletesen megbízható, mert — mint a cég írja — a forgalomba bocsátás előtt több mint egy esztendei próbának vetették alá. A kettős-festékes nyomtatásra szánt papiros megválasztása dolgában azonban ez a festékgár is óvatosságot ajánl.

Tégelyes sajtók hengereinek öntése.

Ha a frissen öntött festékező hengert sokáig hagyjuk a mintában, vagy az utóbbinak falait öntés előtt nem olajozzuk meg jól: megeshetik, hogy a kész hengert sehogy sem tudjuk kivenni. Ilyenkor aztán nem segíthetünk a bajon másképpen, mint hogy a hengeranyagot szépen újra kiolvasztjuk. Még jó, ha ez a kiolvasztás száraz meleg segédelmével történhetik, mert így nem vész az anyag kárba. Forró vízben való olvasztás esetén ezt természetesen nem kerülhetjük el.

Mellékleteink.

Mostani mellékleteink a Szakkör tanfolyamának kísérleti nyomdájában készültek. Az egyik („Pollák Simonhoz“) előadóink egyikének, *Kún Kornél* szaktársunknak egyetlen pontból kiinduló szép tervezetét és pompás Mäser-vésetét mutatja. Különösen a csigavonalas részleteknek kidolgozása rendkívül nehéz dolog volt a könnyen kitöredező anyagban, s már csak ezért is mesteri munkának tartjuk Kún szaktársunk e vésetét. A színek megválasztása és a nyomtatás tanfolyamunk ügyes gépmesterének, *Bauer Henriknek* a dolga volt. A melléklet szövegének betűi (Romana antiqua, félkövér és kurzív Romana) az Első Magyar Betűöntőde R.-T.-től valók.

Szaktanfolyami második mellékletünk egyszerű *szedés-próbákat* mutat be, olyanokat, amelyek bármely kisebb nyomdában is elkészíthetők. Különben is fő-fő célja a tanfolyam vázlatkészítési és mesterszedési gyakorlatainak, hogy a hallgatók a legegyszerűbb eszközökkel való munkálkodás mellett is elfogadható, sőt csinos nyomtatványokat produkálhassanak. A melléklet betűi (Romana antiqua, félkövér és kurzív Romana, továbbá a Corvinus) az Első Magyar Betűöntőde Részvénytársaságéi, a közben látható kisebb-nagyobb díszítő darabok a Fischer és Mika cégtől valók. A tónusokat pedig Mäser-lemezből vették.

Vegyes közlemények.

Pályázat. A Grafikai Szemle szerkesztősége pályázatot hirdet e folyóirat borítéktervezetére, még pedig a következő feltételek mellett: 1. A pályázaton csupán szakmai tagok vehetnek részt. 2. A boríték szövege és nagysága marad a mostani. 3. Az alkalmazandó színek száma legföljebb kettő lehet. 4. Tipográfiailag kidolgozott munka és egyszerű vázlat egyformán elfogadjatik. — A legalkalmasabbnak talált munka pályadíja 30 korona. A pályaművek idegen kézírással címezve, jelígyével ellátva, a pályázó nevét magában rejtő jelígyes levélke kíséretében 1905. évi május hó 15-ikéig a Grafikai Szemle szerkesztőségéhez küldendő be.

Követésre méltó. A Graphicában olvassuk, hogy a Pátria-nyomda igazgatósága az idejülig üztetév kedvező eredménye folytán elhatározta, miszerint nemcsak részvényeseit részesíti nagyobb osztalékban, hanem a személyzet fáradságát is megjutalmazza; miért is annak 28 tagja között, alkalmazási idejük és teendőik fontossága arányában, 20—100 koronára rúgó tételekben 1000 koronát osztatott ki.

Moiret F. Ödön úr, a Rigler József Ede papirosneműgyár azelőtti vezérigazgatója, a Váci-út 74. sz. alatt üzletkönyv- és papirosnemű-gyárat alapított.

Szterényi József az új ipartörvényről. A pozsonyi ipartestület házatató ünnepén Szterényi József miniszteri tanácsos igen érdekes beszédben világította meg az új ipartörvény főbb alapvonalait. A törvényjavaslat, úgy mond, lehetőleg számot akar vetni a hazai kisiparosok két fő óhajtásával, nevezetesen hogy megoldja gyökeresen az iparüzési jog, illetve gyakorlat és az iparosok testületi kérdését. Az első tekintetben két nagy kérdés szorított kell majd dönteni, nevezetesen: az inkább osztrák szorképesítés elve követtessék-e, avagy bizonyos fontos korlátozásokkal a szabad iparüzés elve érvényesüljön-e? Utal arra, hogy a képesítés elvének szigorú alkalmazása sehol sem vált be, nem hozta meg sehol azt a fejlődést, melyet tőle vártak, míg a szabadabb mozgás — bár az is bizonyos korlátok között — például Németországban nagy lendületet adott az iparnak. Óvakodnunk kell tehát nálunk is, hogy a szabad fejlődést túlságosan korlátozó intézkedéssel megakadályozzuk. Ez a kérdés egyike a legnehezebbeknek és legfontosabbaknak. De sokkal fon-

tosabb ennél a megfelelő iparos-szervezet megteremtése. E tekintetben a kötelező ipartestületnek híve, felruházva azokat hatósági teendőkkel is. E mellett az egységes szervezeten belül egyes szakszervezetek kifejlődését kell lehetővé tenni és pedig nemcsak a mestereket, hanem a segédekét is. Ez utóbbira igen nagy súlyt fektetne, hogy legyen törvényes képviselője a segédszemélyzetnek is. — Szólt ezután az inasügy rendezésének szükséges voltáról és főbb irányairól, valamint a szakképzés fejlesztésének fontosságáról, mint a jövő fejlődés legfontosabb tényezőjéről.

Spitz Adolf szaktársunk munkáiból igen szép kiállítást rendezett Körünk február hó 26-án és március 5-ikén. Nagy szaktudásra valló saját tervezésű munkáin kívül külföldi nyomtatványokból és hírlapokból álló terjedelmes gyűjteményét is bemutatta derék szaktársunk. A kiállítást különben közgyűlési nagy anyaghalmazunk miatt csak jövő havi fűzetünkben fogjuk részletesebben méltatni.

Poradnik Graficny. (Grafikai munkás.) Ilyen címen szaklapjuk van már a lengyel könyvnyomtatóknak is. Krakkóban jelenik meg havonta egyszer. Előfizetési ára: 10 korona egy évre, fűzeteit 1 koronájával árusítják. A most megjelent első fűzetet sárgás színű simitatlan papirosra, Grasset-betűvel nyomtatták. Van benne egy cikk a szecesszióról, egy-egy a könyvnyomtatás történetéről, a fotomechanikai sokszorosító eljárásokról, a könyvnyomdai adminisztratív dolgokról stb. Mellékleteinek száma négy, köztük egy lapon a lengyel nemzeti stílus díszítő motívumait látjuk bemutatva.

Perforáló gépek, legújabb szerkezetűek, kézzel és lábbal való hajtásra igen olcsón és kedvező fizetési feltételek mellett kaphatók a *Josef Anger & Söhne* cég gyárában és vasöntödéjében: Bécs-Hernals, Hauptstrasse 122.

Sajtóügyi döntés. A budapesti királyi tábla a minap megsemmisítette egy ítéletnek azt a részét, amely a vádlottat az ítélet hírlapi közlésére kötelezi. A tábla kimondta ugyanis, hogy abban az esetben, ha a sértett cikk valamely szaklapban jelenik meg, akkor a sértett fél kérelmére a vádlott csak arra kötelezhető, hogy az ítéletet az illető szakközlönyben tegye közzé, de napi lapban való közlésre nem kényszeríthető.

Hivatalos rész.

MEGHÍVÓ.

A Könyvnyomdászok Szakköre 1905. évi március hó 19-én, vasárnap délelőtt pontban 10 órakor, a körhelyiségben (Kerepesi-út 30. sz.) tartja meg

RENDES ÉVI KÖZGYŰLÉSÉT,

melyre a kör tagjai tisztelettel meghívotnak.

Napi rend:

1. Titkári jelentés a Kör működéséről.
2. Pénztáros jelentése a Kör pénzügyeiről.
3. Három számvizsgáló választása.
4. Tisztviselők és a választmány újjáválasztása.

5. Indítványok.

Novák L. javaslata: a Könyvnyomdászok Szakköre szakoktatási állandó intézményének szervezetéről.

1. Az intézmény címe: „A Könyvnyomdászok Szakköre továbbképző tanfolyamai.” Célja a grafikai sokszorosító iparágakkal foglalkozó munkások szaktudásának fejlesztése és izlésük művészi irányba terelése. E célját úgy igyekszik elérni, hogy esztendőnkint október hó elejétől kezdve április hó végéig terjedőleg minden nyomdász által látogatható, pusztán szaktechnikai tárgyú tanfolyamsorozatot rendez, s ezekkel kapcsolatosan kísérleti és gyakorlati célokra szolgáló nyomdát tart üzemben.

2. A tanfolyamok hathetes ciklusokba vannak osztva, tartamuk azonban a szükséghez képest lehet rövidebb vagy hosszabb, sőt folytatólagosan több tanítási évre terjedő is.
3. A tanfolyamok beosztását a tanfolyamok vezetője a Szakkör elnökségével, illetőleg választmányával egyetértően hathetenként előre állapítja meg s közhírré téve, a hallgatóul jelentkezés idejét és föltételeit is meghatározza.
4. A tanfolyamok bármelyikének — esetleg többnek is egyszerre — hallgatója lehet minden olyan nyomdász-segéd, ki a Könyvnyomdászok Szakkörének tagja, s az esetről-esetre kiírandó beiratkozási föltételeknek aláveti magát. Egyes, közelebről meghatározandó előadásokon tanulási idejüknek negyedik esztendejét töltő nyomdásztanulók is részt vehetnek, ha főnökük értők az erkölcsi magaviselet tekintetében levélileg kezességét vállal, továbbá ha a beiratkozási föltételeknek eleget tesznek, s fölvételük a létszámra való tekintettel megengedhető.
5. A gyakorlati munkával egybekötött egyes tanfolyamokon a hallgatók száma a szükséghez képest korlátozható. Ily esetekben a fölvételre nézve előnyben részesítendőek azok a jelentkezők, akik a Könyvnyomdászok Szakkörének már régebbi ideje tagjai.
6. Beiratkozáskor a hallgatók mindegyike látogatási könyvecskét kap, amelyben a tanfolyamok vezetője az előadások látogatását napi bélyegzőjével igazolja, az illető tanítási tárgyak előadói pedig a tanfolyam végeztével a hallgató kívánóságára az elért eredményt bejegyzik.
7. Az intézmény közvetlen vezetősége a Könyvnyomdászok Szakkörének elnökén kívül a tanfolyamok vezetőjéből, ennek helyetteséből és a gépmesterből áll. A tanfolyamok vezetőjét a közgyűlés választja, még pedig a következő tanítási évre előre. Helyettesét és a gépmestert a Szakkör elnöke és a tanfolyamok vezetője közösen választják ki az arra alkalmasak közül a szakköri választmány jóváhagyása mellett.
8. Az itt fölsorolt szervezeti szabályok módosítására vagy bővítésére csupán a Könyvnyomdászok Szakkörének közgyűlése van jogosítva.

Budapest, 1905. február hóban.

A választmány.

Alapszabályaink értelmében a közgyűlés határozatképességéhez a tagok egyharmadának jelenléte szükséges. Kérjük tehát a Kör t. tagjait, hogy a közgyűlésen minél nagyobb számban jelenjenek meg.

Az alapszabályok 13. §-a értelmében indítványok a közgyűlés előtt nyolc nappal nyújtandók be a választmányhoz; e szabály alól csak oly sürgős természetű indítványok képezhetnek kivételt, melyeknek sürgősségét a közgyűlés elismeri.

A Szakkör 1905 április havi programja.

10-én este fél 8 óraker választmányi ülés a körhelyiségben.

30-án (vasárnap) d. e. 10 óraker rendes havi ülés a körhelyiségben.

Vasárnapokon délelőtt különben a körhelyiségek a tagok szabad rendelkezésére állanak.

A Szakkör t. tagjait kérjük, hogy mindennemű *kondícióváltozást, úgy az abba való be-, mint ki-lépést haladéktalanul* adják tudtul a Kör pénztárosának (lakik: VIII, Röck-Szilárd-utca 30, I, 11), mert csak így kaphatják meg pontosan az őket megillető kiadványokat és meghívókat. Elég erre a célra egy egyszerű levelezőlap.

A Könyvnyomdászok Szakköre jelentése az 1904. évről.

Tisztelt Közgyűlés!

Egy évi működésünk eredményeiről beszámolva, örömmel jelenthetjük, hogy Körünk életében a lefolyt esztendő egy nagy lépésnek tekinthető, melyet alapszabályszerű céljaink teljes elérése felé tettünk. Szokatlan élénk munkálkodás folyt az elmúlt egy-letli év folyamán Körünk kebelében s alapszabályainknak az a pontja, mely a szakerők tömörítéséről szól, kezd immár élő valósággá válni s Körünk valóban a legkiválóbb szakerők munkálkodási tere lett szakunk fejlesztése és a szakműveltség terjesztése érdekében.

A szakerők tömörülését első sorban szaktanfolyamunknak köszönhetjük, mely 1904 szeptember 18-án nyílt meg az állami óras- és mehanikai szakiskola helyiségében, hol a kereskedelmi kormány lekötendő jóvoltából díjtalanul kaptunk céljainknak megfelelő helyiséget. A tanfolyamot elnökünk, *Tanay József* nyitotta meg lelkes beszéddel s az előadások azóta zavartalanul folynak az egész tanévre meghatározott tanterv értelmében. A szaktanfolyam előmunkálatait ugyanis a szakbizottság végezte egyes meghívott kiválóbb szakférfiak közreműködésével. A szaktantárgyak előadására az erre felkért szakférfiak kész örömmel vállalkoztak, a rajz tanítását pedig *Harsány Lajos* rajztanár úr végzi a nála megszokott buzgósággal és szakértelemmel. A szaktanfolyam sikerét előadások tartásával és egyéb munkával elősegítették: *Tanay József* elnökünk, ifj. *Aigner Antal*, *Augenfeld Miksa*, *Bauer Henrik* gépmester, *Brinner József*, *Butkovszky Bertalan*, *Darvas Adolf*, *Fuchs Zsigmond*, *Grócz Ernő*, *Horváth Alajos*, *Kún Kornél*, *Löwy Salamon*, *Mitterszky József*, *Morócz Jenő*, *Müller Ignác*, *Nádor Lajos*, *Novák Alajos*, *Novák József*, *Prüner Arnold*, *Radnai Mihály*, *Salamon József*, *Spitz Adolf*, *Stalla Márton*, *Stefáni József* és *Szauer Adolf*. A tanfolyam keretében *Czakó Elemér* és *Lyka Károly* urak is vállalkoztak egy-egy előadás megtartására, miért is fogadják nevezettek hálás köszönetünket.

Szaktanfolyamunkkal kapcsolatban áll és annak céljait szolgálja a kísérleti nyomda, melyet Körünk több nemes pártfogójának nagylelkűsége szerzett meg számunkra, kiket viszont elnökünk buzgó utánjárása nyert meg ügyünknek. A kísérleti nyomda berendezéséhez hozzájárultak egyebek közt a követ-

Írók: *Wörner J. és Társa, Carmine Hugó* (Stecklin Nándor útján), *Első magyar betűöntőde részvénytársaság* (lovag Falk Zsigmond udv. tanácsos és Czettel Dániel igazgató útján), *Brendler & Söhne, Fischer és Mika, Nádor Lajos, Schöntag Gyula, Kurzweil J. és társa, Tanay József és Pusztai Ferenc.* Fogadják a nagylelkű adományozók e helyen is hálás köszönetünk kifejezését.

A szaktanfolyam kezelésében lévő tárgyak leltári értéke 11.073 korona 46 fillér, ebből az adományozók tulajdonjogukat fentartották 10.019 korona 25 fillér erejéig, marad mint szakköri tiszta vagyron 1054 korona 21 fillér, mely összeget mint vagyronszaporulatot írhatjuk Körünk számlájára. A választmány elhatározta, hogy a kísérleti nyomda berendezését tűzvész és betörés ellen biztosítja.

A tanfolyami előadások, valamint a kísérleti nyomda fölötti felügyelettel gazdai minőségben *Novák Lászlót* bizta meg a választmány, aki páratlan buzgalommal és önmegtadással végzi ebbeli teendőit. A tisztelt Közgyűlés feladata lesz fáradhatatlan munkásságát honorálni.

A lefolyt év nevezetesebb eseményei közé tartoznak a Kör helyiségeiben immár rendszeresen rendezni szokott nyomtatványkiállítások, melyek nemcsak Körünknek szereznek egyre több hívet és lelkes barátot, de egyúttal nemesítőleg és irányítólag hatnak a tanulni és okulni vágyó szaktársakra. *Watzulik Albin* Mária hírneves hazánkfia kiállításával nyitottuk meg a sort, majd *Szabó Róbert*, a bécsi Graphische Lehr- und Versuchsanstalt hallgatója rendezett nevezett intézet munkáiból kiállítást. Azonkívül a választmány határozatából a havi ülésekkel kapcsolatban mindig egy-egy kiválóbb mesterszedőnk állítja ki munkáinak gyűjteményét. Eddig *Korvin József* nyomdatulajdonos úr, *Mitterszky József*, *Prüner Arnold*, *Novák József* és *Spitz Adolf* szaktársak rendeztek a havi ülésekkel kapcsolatban tanulságos kiállítást.

Körünk a lefolyt évben 5 havi felolvasó ülést, 12 rendes és 2 rendkívüli választmányi ülést tartott. A havi üléseken mint felolvasók szerepeltek: dr. *Marton Sándor*, ifj. *Aigner Antal*, *Szeniczai Mihály*, *Löwy Salamon*, *László Dezső* és *Morócz Jenő*.

A Grafikai Szemle a múlt évi rendes közgyűlés határozatából megnagyobbíttatván, most fokozott erővel szolgálja szakirodalmunkat s máskülönb is nagyot haladt a multhoz képest, amennyiben már rendszeresen két-három sikerült műmellékletet közöl havonkint.

A múlt évi rendes közgyűlés megbízást adott a választmánynak, hogy egy, a főváros területén felállítandó Gutenberg-szobor létesítésére a kezdő lépéseket tegye meg. A választmány ebben az ügyben bizottságot küldött ki, mely azonban eddigelé nem számolhat be pozitív eredménnyel. Az új

választmány feladata lesz ebben az irányban a munkálatokat folytatni.

A Magyar Nyomdászok Évkönyve szerkesztését az elmúlt évben *Novák László* és *László Dezső* szaktársakra bizta a választmány, akik közül azonban az utóbbi hosszás betegsége miatt nem vehetett részt a szerkesztés munkájában. A választmány a szerkesztőnek sikeres és ritka buzgalommal végzett munkáját 150 korona tiszteletdíj megszavazásával honorálta.

Tagjaink szórakoztatása is egyik alapszabályszerű feladatunkat képezvén, Körünk ebben a tekintetben is megtette kötelességét. Rendeztünk egy nyári mulatságot és egy farsangi táncestélyt, azonkívül havonkint egy-egy kedélyes háziestélyt, melyek mindegyike jól sikerült. A szíves közreműködők fogadják őszinte köszönetünket *Fekete M.* úrral együtt, ki a Kör mulatságain mint táncrendező ebben az évben is szíves készséggel működött. Igaz köszönettel tartozunk továbbá a *Pallas-nyomdának*, mely farsangi multságunk összes nyomtatványait igen díszes kivitelben ingyen szállította, s a *Szent-László-nyomdának* is a díjtalanul szállított nyomtatványokért.

A Kör vagyoni állapotáról és tagsági forgalmáról a pénztári jelentés nyújt bővebb felvilágosítást.

Kérjük a tisztelt Közgyűlést, szíveskedjék a pénztáros és a Grafikai Szemle szerkesztősége részére a szokásos tiszteletdíjakat megszavazni, évi jelentésünket tudomásul venni, valamint a tisztelt karnak és választmánynak a felmentvényt megadni.

Budapest, 1905. március hóban.

A választmány nevében: *Morócz Jenő*,
h. titkár.

Pénztári jelentés az 1904. évről.

Körünk 1904. évi pénzügyi állapotáról örvendetes jelentést terjeszthetnek a mélyen tisztelt Közgyűlés elé. Évről-évre fokozatosan fejlődik Körünk s bár e fejlődés arányában a kiadások is tetemesen növekednek, például szakcélokra annyit fordítunk mostanában egy év alatt, amennyit ezelőtt három év alatt sem áldoztunk, mindamelllett törzsvagyonunk a múlt esztendőben is gyarapodott több mint 1000 koronával. Nagy része van ebben — a buzgó házi pénztárosokon kívül — annak a mozgalmas társas életnek, amely kivált a téli évadban a Körhelyiségben vasárnap délelőttönkint van, a gyakori fölolvásásnak, kiállításnak, társas összejövetelnek, hol mindig van alkalmuk a t. tagtársaknak kötelezettségeiknek is eleget tenni. Egyszóval nyugodt lélekkel elmondhatjuk, hogy Körünk minden irányban megfelel az alapszabályokban előirt célnak s büszkén tekinthetünk amaz eredményre, mely ennek nyomán úgy a mesterségünk fejlesztése körül, mint a társas élet intenzív voltában nyilvánul.

BEVÉTEL. Pénztári kimutatás az 1904. évi január—december hóról. KIADÁS.

FŐPÉNZTÁR:		FŐPÉNZTÁR:					
Áthozat a múlt évről		2877	24	Helyiségbérlés	350	—	
10 drb Hitelszöv. részjegy à 10 K.		100	—	Multságokra	677	86	
2 drb Gutenberg-részvény à 50 K.		100	—	Adományok (Typ., Ébr., Szan., Iparm. Társ.)	100	—	
Gutenberg-szobor-alap		356	04	Frank Lajos 200 szakkönyveért	200	—	
Ács-Mihály-alap		500	—	Tiszteletdíjak (pénzbesz., titk., pénzt.)	257	—	
Bevétel Frank 200 könyvvéből		116	—	Nyomatványkiállításokra	39	34	
Szaktanfolyam beiratási díjaiból		312	—	Vegyes kiadások	97	20	
				Szaktanfolyam költsége	691	51	
				Nyomdászamlák	136	52	
				Szaklapok, folyóiratok előfizetése	61	—	2610 43
Tagsági járulékokban befolyt:				Kézpénz az év végén (Pesti hazai 76731/A2 LXXVII. sz.)			3869 20
Államnyomda	49	80		10 db Hitelsz. részjegy (5301—5310. sz.) à 10 K			100 —
Athenaeum	303	60		2 db Gutenberg-részvény (274—275. sz.) à 50 K			100 —
Berkovics-nyomda	22	80		Gutenberg-szobor-alap (Pesti hazai 81767/A2 LXXXII. sz.)			367 38
Budapesti Hirlap	57	60		Ács-Mihály-alap (Pesti hazai 81766/A2 LXXXII. sz.)			500 —
Buschmann	29	40					
Czettel és Deutsch	25	20		Szakirodalmi alap:			
Egyetemi nyomda	17	—		Grafikai Szemle 1903. évi kiadása	1561	41	
Franklin	302	40		Évkönyv 1904. évi kiadása	1472	22	3033 63
Franklin-fiók	55	80		Kézpénz az év végén (Pesti hazai 76732/A2 LXXVII. sz.)			420 56
Galitzenstein	19	80					
Globus	100	80					
Hornvánszky	65	40					
Hungária	38	40					
Károlyi György	19	80					
Korvin testvérek	27	40					
Krammer és Erhardt	17	40					
Légrády	106	20					
Márkus Samu	42	60					
Máv. menetjegy-nyomda	31	20					
Nagy Sándor	60	80					
Neuwald	25	—					
Pallas	154	—					
Pátria	43	80					
Pester Lloyd	49	20					
Pesti részvény-nyomda	334	80					
Poporul Román	17	40					
Posner	82	20					
Révai és Salamon	54	—					
Rigler	41	40					
Rózsa K. és neje	46	80					
Stephaneum	66	—					
Székesfővárosi házi nyomda	77	40					
Wodianer	61	80					
Kisebb nyomdákban	65	40					
Vidékről (Gyoma, Trencsén, Szegsz.)	78	—					
Egyesektől:	376	60					
	2966	80					
Ebből 10% a szakir. alpra	296	68	2670 12				
Multságokból			387 50				
Takarékpénzt. kamatok a főpénztárnál	95	84					
Takarékpénztári kamatok az Ács M.-alpnál	15	93					
Takarékpénztári kamatok a Gutenberg-szobor-alpnál	11	34					
Hitelszövetkezet osztaléka 1903-ra	5	—	128 11				
Szakirodalmi alap:							
Áthozat 1903 dec. 31-ről			339 28				
10% a főpénztárból			296 68				
Grafikai Szemle 1903. évi bevétele	1691	23					
Evkönyv 1904. évi bevétele	1109	38	2800 61				
Takarékpénztári kamatok			5 38				
Színházjegytalványokból			12 24				
			11001 20				11001 20

Boros Dezső, ellenőr.

Bozsik István, pénztáros

Jelen mérleget átvizsgáltuk, a könyvekkel összehasonlítottuk és rendben találtuk.

Budapest, 1905 február 5-én.

Bloch Lajos

Busay Balázs

Grócz Ernő

számvizsgálók.

Taglétszámunk nagy hullámnak volt évközben kitéve, de az év végén mégis megközelítette az előző évit: 508 rendes és 10 tiszteletbeli. Legtöbb tagunk a múlt évben a Pesti részvénytársaságban volt s ennek megfelelően innét folyt be a legtöbb tagsági illeték is: 334 korona 80 fillér; az Athenaeumbeli tagok 303·60, a Franklin-Társulatbeliek (a fiók nélkül) 302·40 korona tagsági díjat fizettek. A Pallasban lévő tagok száma a múlt évben ugyancsak megcsappant: az 1903. évi 246·50 koronával szemben 154 korona volt az 1904-iki bevétel. Tagsági díjakban 2966·80 korona folyt be összesen, azaz 263·80 koronával több, mint az előző évben. Takarékpénztári kamatok címén öt tételben 133·49 koronát kaptunk. Mint új tétel szerepel a bevételek között a szaktanfolyam beiratási és tandíjaiból 312 korona, ez azonban részben átfutó bevétel, mivel a költségek levonásával a tanfolyamot végigjárt hallgatók az iskolai év végén visszakapják befizetett illetveiket. Mulatságokból is bevételeztünk 387·50 koronát.

Kiadásunk a főpénztárnál 2610·43 korona, 508·49 koronával több, mint 1903-ban. Ez a nagy különbség a szaktanfolyam kiadásaiban, illetve az ezzel kapcsolatos kísérleti nyomda berendezésében leli magyarázatát s e tétel alatt 566·85 koronával többet adtunk ki, mint 1903-ban. Mulatságokra 677·86 koronát költöttünk, ebből a farsangi nagy táncestély kiadása a legszámottevőbb: 423·08 korona. Nyomdaszámlánk 136·52 korona, mely nagyrészt adminisztratív nyomtatványokra kellett; a mulatságok meghívói vagy díjmentesen készültek, vagy az illető tétel alatt számoltattak el. A helyiségbérlésre 350 korona, külföldi szaklapok, folyóiratok előfizetésére 61 korona, nyomtatványkiállításokra 39·34 korona kellett. Adományok címén volt a Typographia szubvenciója 50 korona, az Ébredés tagsági díja 20 korona, a szanatórium céljaira 20 korona, Iparművészeti Társulat tagsági díja 10 korona, összesen 100 korona. Tiszteletdíj címén a pénztáros 170·25 koronát (15 arany), a titkár 56·75 koronát (5 arany), Wolf pénzbeszedő 30 koronát kapott. Vegyes kiadások tétele alatt pénztáros adminisztrációs kiadása 49·12 korona, titkári kiadás (ülések egybehívása) 8·64

korona, Ács Mihály sirjának megkoszorúzása november 1-én 25·44 korona, újévi ajándékok (szolga, takarítónő, levélhordók) 11 korona, leltárszekerény javítása 3 korona, összesen 97·20 korona került elszámolásra. Frank Lajos szaktársunk „Idegen szavak helyes elválasztása” című művéből 200 darabot vettünk át 200 koronáért, melyből az év végéig 116 koronát bevételeztünk.

A Grafikai Szemle 1903. évi folyama 129·82 korona tiszta jövedelmet eredményezett. Részletezve a mérleget, így mutatkozik: előfizetésekből 265 korona, hirdetésekéből 1426·23 korona, összesen 1691·23 korona folyt be, míg a kiadások: nyomdaszámla 1148·95 korona, szerkesztői tiszteletdíjak 346·60 korona, apróbb kiadások 65·86 korona, összesen 1561·41 korona.

Évkönyvünk 1904-ben 362·84 korona deficittel járt, mely 59·74 koronával kevesebb, mint 1903-ban. Kiadások: nyomdaszámla 1061·10 korona, szerkesztő tiszteletdíja 113·50 korona, hirdetési jutalék 126·25, a címlap ujryomatása 56·30, vegyes kiadás (expedició, hirdetés, előfizetési felhívás) 115·07 korona. Bevétel: 496 eladott példányért 571·60 korona, hirdetésekéből 537·78 korona.

A fentiekben kellőképpen részletezve az 1904. évi pénztári kimutatást, kérem a t. Közgyűlést: fogadja azt el, adja meg részemre a felmentvényt és egyidejűleg szavazzon köszönetet a buzgó házi pénztárosoknak, kiknek önzetlen munkássága nagy mértékben hozzájárult e fényesnek mondható pénzügyi helyzethez.

A pénztáros.

Az 1905 február 27-én megtartott *jelölő ülés* jegyzőkönyve. Képviseivel volt az Athenaeum, Budapesti Hírlap, Czettel és Deutsch, Fővárosi r. t., Franklin, Franklin-fiók, Fried és Krakauer, Kellner Ernő, Légrady, Márkus, Pallas, Pátria, Pesti részv., Révai és Salamon, Rigler és Wodianer nyomdák személyzete 18 bizalmi férfival. Jelöltettek: Elnök: Tanay József, I. alelnök: Radnai Mihály, II. alelnök: Mitterszky József, I. titkár: Morócz Jenő, II. titkár: ifj. Aigner Antal, pénztáros: Bozsik István, ellenőr: Boros Dezső, I. leltáros: Hahn Mór, II. leltáros: Lattera Nándor, választmány: Anhalt Adolf, Bán Imre, Gyöngyösi Sándor, Heller Ignác, Hollóssy János, Horváth Alajos, Káhn Sándor, Kohn Sándor, Kún Kornél, László Dezső, Ligeti Jenő, Löwy Salamon, Maksa Ágoston, Müller Ignác, Novák Alajos, Prüner Arnold, Radnai Vilmos, Rác Antal, Sarlós Lajos, Szauer Adolf, Schöppe Károly, Schornstein Jakab, Seftsik Mihály, Spitz Adolf, Stefáni József. A választmányból a tíz legkevesebb szavazatot nyert szaktárs póttag lesz.

Bozsik István, elnök.

Schöppe Károly, jegyző.

Tagok névsora 1905. évi március hó 1-én.

Tiszteletbeli tagok:

Falk Zsigmond lovag
Gyöngyösi Sándor
Hornvánszky Viktor
Láng József
5 Pusztai Ferenc
Rencsisovszky Fer.
Schwartz Sándor
Schwind Béla
Szabó Dezső
10 Tanay József

Rendes tagok:

Achs Nándor
Adám Dezső
Adám Ferenc
Adlmann János
5 Ifj. Aigner Antal
Aigner Gyula
Aigner János
Alleram Antal
Almásy Oszkár
10 Andor László

Anhalt Adolf
Appelt József
Augenfeld Miksa
Back Armin
15 Bagits Nándor
Baka Márton
Bakos Gyula
Balázs Béla
Balázs Gyula
20 Balázs Károly
Bálint Mór
Balla Lajos

Bán Imre
Barabás Ferenc
25 Barna Ödön
Baron Arnold
Bassist Ignác
Bauer Henrik
Bendtner József
30 Benes Sándor
Benkö László
Bény József
Berger Armin
Bergl Géza

35 Berkő Mihály
Bermann Artur
Bertán Ede
Betzky Antal
Biró Miklós
40 Bikszei Sándor
Biraucz Döme
Bizton Lajos
Bloch Lajos
Bodonyi István
45 Bodrog Mór
Bognár Ödön

Bognár Rezső	Grócz Ernő	250	Krausz Jenő	Pavlicsek Béla	Stalla Márton
Bogocán Atanáz	Grossman L. Vilmos	250	Krausz Lipót Pál	Pavlovsky J. Alajos	Stanzel Ferenc
Bogyó István	150 Grünberger Samu		Krausz Soma	Peidl Gyula	450 Steuermann Náthán
50 Boros Dezső	Grünfeld Ede		Kreiniker Lajos	Pekker István	Stefáni József
Boskovitz Márk	Grünhut Simon		Kreisler Márton	Pelcz Jenő	Steiner Soma
Bozsi István	Grünhut Jakab	255	Kujarik Ernő	Pelczner Gábor	Steinherz Miklós
Brandl Miklós	Gulyás József		Kump Lajos	355 Pénez Sándor	Steininger Sándor
Eráz Zsigmond	155 Guttman Ignác		Kún Kornél	Perl Béla	455 Stern Dezső
55 Breiter Vilmos	Guttman Jakab		Kun Mihály	Pesch Gusztáv	Stern Ferenc
Bressán Sándor	Gyöngyösi Sándor		Laky László	Péterman Imre	Stibinger Henrik
Breuer Jakab	Hádnagy Arzen	260	Lammer Árpád	Pick Béla	Stoll István
Breuer Miksa	Hahn Mór		Landman Sándor	360 Pfeiffer Jakab	Strauch Alajos
Brill Lipót	160 Halász Dezső		László Dezső	Pfeiffer M. Emil	460 Strohmayr József
60 Brinner József	Hammer Vilmos		Lattera Nándor	Platschek Ignác	Sturm Emil
Brónyay Lajos	Harsányi János		Laufer Antal	Plohn Gyula	Sugár István
Brüll Zsigmond	Hauser Béla	265	Laufer Salamon	Polgár Jenő	Swoboda István
Bujnovszky Nándor	Hauser Gusztáv		Lauthán Rezső	365 Pollacsek József	Szabó Róbert
Bujnovszky Rezső	165 Hay Fülöp		Leichtner Jakab	Popper Zsigmond	465 Szalviák János
65 Bukovszky Lajos	Hegyi György		Lichtenstein János	Präger Adolf	Számedly Károly
Burgheim Károly	Herz Manó		Lenkei Alajos	Preisz Rajmund	Szántó Ferenc
Busay Balázs	Heiser István	270	Liedl Mátyás	Privigyei Emil	Szauer Adolf
Butkovszky Bertalan	Heischer Pál		Ligeti Jenő	370 Prüner Arnold	Szedlacsek Vilmos
Büchler Henrik	170 Heller Ignác		Lippert István	Puccetti Károly	470 Szegei Sándor
70 Csemez János	Heller J. Kálmán		Lippl József	Rács János	Szeifert József
Csulovszky János	Hermann Armin		Lohr Antal	Rács Antal	Szelezky Vilmos
Czapkó Gyula	Hermann Károly	275	Loidl Ödön	375 Radnai Mihály	Szendrei Béla
Czeiszing József	Herrler Jenő		Loós János	Radnai Vilmos	475 Szenczey Mihály
Czweck Lajos	175 Hickl József		Lödy Gyula	Radosavljevits Vladimír	Szentirmai László
75 Dankovits József	Hiertz József		Löwy Salamon	Rengl Agoston	Szép Mihály
Dapsy Károly	Hirschbein Albert		Löwy Simon	Reich Zsigmond	Szikora János
Darvas Adolf	Hochberg Jakab	280	Löwinger Károly	Rein József	Szuchanek Viktor
Daubek József	Hollay János		Ludasi Jenő	Reiner Aladár	480 Szulkovszky Ferenc
Deák Pál	180 Hollóssy János		Lukás Károly	Révay Artur	Szuszán György
80 Deutsch Bertalan	Horovitz Lipót		Lukesch Ferenc	Rodina János	Tálasi Miklós
Deutsch Jenő	Horváth Alajos		Lupták Antal	Rohonczy János	Taligás Pál
Dobos Károly	Horváth István I.	285	Madarász János	385 Rökusz István	Téri Sándor
Doller Vilmos	Horváth István II.		Mágner Aladár	Rolla István	485 Tinkóczy Zsigmond
Donáth Izidor	185 Horváth István III		Magyar Ignác	Romberger Tivadar	Thinschmidt Ede
85 Dózsa Henrik	Horváth János		Mahr Ferenc	Rosenberg Aladár	Tiringer Károly
Drach Vilmos	Horváth Lajos		Mailingner Jusztin	Rosenberg Ferenc	Tóth Ferenc
Eiler Márk	Ilinszky Béla	290	Major István	Rosenberger Ignác	Tögel János
Einöder Antal	Ilinszky Ferenc		Maksa Agost	390 Rosengart Béla	490 Török Károly
Eitler Rezső	190 Illés István		Mandi Emil	Rosner Lipót	Tragholz Dezső
90 Éliás Sámuel	Jahn Kálmán		Mandl Rezső	Roth Albert	Traub Jenő
Enyedi János	Jámbor Gyula		Marjánovits István	Roth Jenő	Trebts Dezső
Erdélszky Emil	Jana Péter	295	Márkus György	Roth Miklós	495 Tretyák Gusztáv
Erdélyi Kálmán	Janovszky János		Martiss Ferenc	Sahin Lajos	Tuller Ernő
Erdős József	195 Jászay Gyula		Máth Ferenc	Salamon István	Uiváry Imre
95 Erdősi Mihály	Jeszzenszky Károly		Mattyasovszky Kálm.	Salamon József	Ullman Vilmos
Fáber József	Joha Ignác		Mayer Ödön	Salgó Artur	Ungár Gábor
Fáber Rezső	Káderer Ferenc		Mayer Rezső (támogató)	Salzer Jakab	Unger Gyula
Fábián Lajos	Kahn Sándor	300	Mayer Vilmos	400 Sarkadi Aron	500 Ungerleider Mihály
Fara Ferenc	200 Kánosik Mihály		Mazák János	Sarlós Lajos	Ungerleider Nándor
100 Farkas Antal	Károlyi Rezső		Méder Dezső	Scharf János	Vadnai Simon
Farkas Henrik	Katzenbeck Lajos		Melczner Ferenc	Schelken József	Vajda Jenő
Farkas Ignác	Kaupy Jenő		Mellinger Sándor	Schimkovits Vilmos	Valentin János
Farkas Miklós	Kaupy Zsiga	305	Mészáros Gyula	405 Schindelek Ferenc	505 Varga János I.
Fástáncz János	205 Kautman Dezső		Mészáros Vilmos	Schlesinger Mór	Varga János II.
105 Fejérváry György	Kellner Lázár		Meyer V. Ignác	Schmetzkó Gyula	Varga József
Fekete Béla	Kender József		Mikhaletz János	Schmidl Jakab	Varga Dezső
Fekete Gyula	Kenesei Árpád		Minyó Lajos	Schmidt János	Végh Lajos
Fekete Géza	210 Kerény Dávid		310 Mitterszky József	410 Schneider Dezső	510 Vékony Sándor
Fiedler János	Kertész Ernő		Molnár Imre	Schöber Kornél	Vértési Károly
110 Fiedler Károly	Kiss István		Molnár István	Schorstein Jakob	Vészi Gerzson
Fischer Gyula	Kiss János		Molnár János	Schön Ferenc	Viktorin Ernő
Fischer Ignác	Kittel Mór		Moravcsik Győző	Schöppe Károly	Vizmathy Imre
Fischer J. Károly	215 Klein Adolf		315 Morgenthaler Henrik	415 Schulhof Albert	515 Vörös Vilmos
Fischhoff Henrik	Klein Antal		Morgenstern Mór	Schulz Miksa	Waldmann Zsigmond
115 Fleischmann Izidor	Klein Armin I.		Morocz Jenő	Schuster Agoston	Wallenstein Manó
Fodor Zsigmond	Klein Armin II.		Muhay Árpád	Schuster Antal	Wancsora István
Frech Sándor	Klein Ignác		Müller Ignac	Schwandtner Lajos	Wankó Vilmos
Frei Dávid	Klenk Antal	420	Müller Máttyás	Schwarz Ambrus	520 Wass Elemér
Fried József I.	220 Klits István		Müller Sándor	Schwarz Armin I.	Wasservogel Ede
Fried József II.	Kluger Lajos		Münz Károly	Schwarz Armin II.	Weber György
Frisch Árpád	Knipp Ferenc		Nádor Lajos	Schwarz Géza	Weil József
Frischer Dezső	Koch Ferenc		Nagel János	Schwarz Illés	Weiner Henrik
Fuchs Armin	Koch Fülöp	325	Nagy Imre Endre	425 Schwarz István II.	525 Weintraub Albert
Fuchs Zsigmond	225 Koczarek Rajmund		Nagy János	Schwarz József	Weisz Armin
125 Fülöp Endre	Kohn Dezső		Nánásy Jenő	Schwarz László	Weisz Márkus
Gábler József	Kohn Lipót		Naschitz Mór	Schwarz Lipót	Weisz Simon
Gábor Dóme	Kohn Sándor I.		Németh H. Antal	Schwarz Mór	Weith Márkus
Gajárszky Odón	Kohn Sándor II.	330	Némethy Lajos	430 Schweiger Mór	530 Werth László
Gang Károly	230 Kollár József		Neuman Bertalan	Schweiger Nándor	Wessely Vilmos
Gärtner Manó	Kollin Zsigmond		Neuwald Illés	Schweizer Vilibáld	Wiener Jakab
Géczy Kálmán	Kolozsvári Károly		Neuwald Miksa	Sebők József	Wilhelm Lipót
Géczy László	Komjáthy Nándor		Neuwald Mór	Seftsik Mihály	Winkler Sándor
Gelléri Adolf	Kondor Bernát	335	Niewelt János	435 Sensestein Gáspár	535 Wisinger Manó
130 Geschmey Soma	235 Kopasz István		Novák Alajos	Sensestein Ignác	Wolf Kornél
Gibicz Imre	Koretzky János		Novák László	Simics István	Wolf Antal
Glatz Dezső	Korinek József		November Jakab	Singer József	Wözner Ignác
Goldberger Armin	Kornstein Miksa	340	Novinszky Adolf	Skodnitz Jakab	Würth Ödön
Goldberger Izásk	Kovács G. György		Novitzky N. László	440 Smolka Szaniszló	540 Zachradnicsek József
Goldberger Jakab	240 Kovács Gyula		Nyári Gusztáv	Sonnenfeld Rezső	Záhonyi Alajos
140 Goldfinger Mór	Kovács Gyula II.		Ofenbeck Károly	Sonnenschein Miksa	Zaka Imre
Goldman Vilmos	Kovács János		Orosz Mihály	Soós Béla	Zatkó Pál
Goldstein lenő	Kozdera József		Pacsu Béla	Spanring László	Zimmerman Adolf
Goldstein Márton	Kozel János	345	Palágyi Rezső	445 Spitz Adolf	545 Zimmermann R. Adolf
Gondos Ignác	245 Kozol J. Antal		Pásztly Gyula	Spitzer Márk	Zimmermann Rezső
145 Gottlieb Jenő	Krammer Lipót		Pátsch Ferenc	Staf Ernő	Zurável Béla
Grád Samu	Krausz Béla		Paulik Gyula		
Grimm Ferenc					

Havi felolvasó ülés 1905 február 26-án.

Elnök: *Tanay József.*

Elnök üdvözi a megjelenteket s a havi felolvasó ülést megnyitja. Együttal köszönetét fejezi ki Spitz Adolfnak, aki becses és tanulságos nyomtatványgyűjteményét a Kör helyiségében kiállította. Tekintettel a nagy érdeklődésre, kéri kiállítót, hogy gyűjteményét még egy vasárnapon tegye az érdeklődő szakközönség számára hozzáférhetővé, amit Spitz szaktárs készséggel megígér.

A napirend második pontja Morócz Jenő „Egy nyomdász emlékirataiból” című felolvasása volt, mely véget érve, elnök hosszabb beszédben méltatja a felolvasásban felvetett dolgokat s a felolvasást elkéri közlés végett a Grafikai Szemle számára.

A pénztári jelentést, mely a Grafikai Szemleben megjelent, a havi ülés felolvasóinak tekinti és tudomásul veszi.

Hollóssy János kifogásolja a Grafikai Szemle szerkesztőségének eljárását, hogy a címlapra nem hirdet pályázatot, pedig ez szerinte különösen a szaktanfolyam hallgatóinak ambícióját nagyban emelné. Továbbá kéri, hogy a szaktanfolyam hallgatóinak tegyék lehetővé, hogy a havi üléseken magukat képviselthessék, végül célszerűtlennek tartja a választmánynak azt a határozatát, mely szerint a szaktanfolyam ünnepélyes bezárásának napján a Kör általános nyomtatvány-kiállítást rendez, mert ez elnyomná a tanfolyam-hallgatók kiállított munkáinak hatását. Elnök a felhozottakra válaszolva kijelenti, hogy a Grafikai Szemle szerkesztőségének semmi kifogása sincs az ellen, hogy a lap címlapjára pályázat hirdetessék. A tanfolyam-hallgatók részvételét a havi üléseken lehetővé kell tenni azáltal, hogy az ülések napján az előadások egy órával előbb érjenek véget. Végül elfogadásra ajánlja elnök Hollóssy János indítványát, hogy a tanfolyam bezárása napján csak a hallgatók munkáiból rendeztessék kiállítás. A havi ülés az indítványt elfogadja azzal a megjegyzéssel, hogy a tervezett általános nyomtatvány-kiállítást a Kör későbbre halasztja, mire elnök az ülést berekeszti.

Morócz Jenő
h. titkár.

Választmányi ülés 1905. évi március 6-án.

Jelen vannak: Tanay József elnök, László Dezső alelnök, Morócz Jenő h. titkár, Borszik István pénztáros, Kohn Sándor II. leltáros, Gyöngyösi Sándor, Kún Kornél, Löwy Salamon, Novák Alajos, Radnai Vilmos, Sarlós Lajos, Schornstein Jakob, Spitz Adolf, Stalla Márton és Szauder Adolf választmányi tagok, továbbá Novák László, a szaktanfolyam gazdája. A meghívott szakférfiak közül megjelentek: ifj. Aigner Antal, Mitterszky József, Müller Ignác, Prüner Arnold és Salamon József. Igazolva távol: Boros Dezső ellenőr, Hahn Mór I. leltáros, Bán Imre, Horváth Alajos és Szeniczai Mihály választmányi tagok.

Elnök üdvözi a választmányt és a meghívott vendégeket, akiknek megjelenését a napirenden lévő fontos javaslat, mely a szaktanfolyam jövőjének megszilárdítását célozza, tette szükségessé. Az ülést megnyitja s a múlt ülés jegyzőkönyve felolvastatik s hitelesítetik.

Következik a napirend első pontja: Novák László javaslata a szakoktatási intézmény állandósítása tárgyában. Novák László javaslatát hosszabb beszédben minden oldalról megvilágítja, mire Salamon József, Tanay József, Radnai Vilmos, László Dezső, Löwy Salamon és Stalla Márton hozzászólása után a választmány a javaslatot csekély módosítással magáévá teszi és azt pártolólág terjeszti a közgyűlés elé.

Jászai Gyula betegsége miatt négy havi tagdíj-hátralékának elengedését kéri. Kérelmének a választmány helyt ad.

Helyettes titkár felolvassa az évi jelentést. Néhány kisebb módosítással a választmány a jelentést magáévá teszi.

A választmány indítványozza a közgyűlésnek, hogy Novák Lászlónak, a szaktanfolyam gazdájának 100 korona, Hahn Mór I. leltárosnak pedig öt arany tiszteletdíj szavazzassék meg.

Pénztáros évi jelentését s a február havi pénztári kimutatást a választmány tudomásul veszi.

A szaktanfolyam előadóinak indítványát, hogy a Szakkör a Grafikai Szemle címlapjára pályázatot hirdessen, a választmány egyhangúlag elfogadja s kimondja, hogy a pályázati hirdetmény már a márciusi tüzetben közzétendő.

Több tárgy nem lévén, az ülés véget ért.

Morócz Jenő
h. titkár.

Tagsági forgalom 1905 február hóban. Beléptek a Körbe:

Sonnenschein Miksa, Sonnenschein Ignác (Bp. H.), Kún Mihály II. (Révai és Salamon), Bauer Henrik (Hornvánszky), Lippl József (Athen.), Jana Péter (Biraucz Döme), Horváth István, Balla Lajos, Bráz Zsigmond, Ujváry Ferenc (Kaposvár), Vadnai Simon (Czettel és Deutsch). *Meghalt:* Hefner Bálint. — A hó végén 560 rendes és 10 tb., összesen 570 tag.

Pályázat tagsági jegyre.

A Könyvnyomdászok Szakköre választmányának megbízásából alulírott szakközönség pályázatot hirdet a kör tagsági jegyének szedésére és nyomására. A tagsági jegy szövege a következő:

TAGSÁGI JEGY

melynek értelmében

t. .... szaktárs
mint a

KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK

rendes tagja, ennek céljait elősegíti és összes kedvezményeiben részesül.

Budapest, 19.....

titkár.

elnök.

Kivonat az alapszabályokból.

2. §. A kör *székhelye:* Budapest.

4. §. A kör *célja:*

- tömöríteni a szakerőket;
  - mindinkább terjeszteni és tökéletesíteni a szakismereteket és műizlést a könyvnyomdászat és annak rokon ágai terén;
  - elősegíteni a hazai nyomdászat érdekeit (a hatáskörében álló eszközökkel);
  - ápolni s főtartani tagjai társas és szellemi életét.
5. §. *Eszközök a célok elérésére:*
- szakbavágó kérdések fölött való értekezések föl-olvasása, előadása s vitatása, szaktanfolyamok rendezése;
  - szaktanulmányi kirándulások rendezése;
  - szakközönség és szakkönyvek kiadása;
  - szakbavágó pályázatok időnkinti kiírása;
  - szakkiallítások rendezése;
  - nyomtatványok, betűminták, szakkönyvek és szaklapok gyűjtése;
  - a tagokat szórakoztató multságok rendezése.

A legfőbb negyszínű pályamunka formátuma az eddigi tagsági jegyeml nem lehet nagyobb. Pályázhat minden szakköri tag. — Pályádjul az Ács-Mihály-alap kamatai szolgálnak. I. díj: 40 korona a szedőnek, 20 korona a nyomónak. II. díj: úgy a szedőnek mint a nyomónak *elismerő oklevél.*

Pályaművek idegen kézírással címezve, jeligével el látva, a pályázó nevét magában rejtő jeligés levélke kíséretében 1905. évi április hó 30-áig a Könyvnyomdászok Szakköre elnökségéhez címezve (Budapest V, Hold-utca 7. sz.) küldendők be.

A pályázaton vázlatok is részt vehetnek, de ha az első díjat vázlat nyerné el, az csak a kinyomatás után adható ki, és pedig csak abban az esetben, ha a vázlat kivitele az elfogadott tervezetnek mindenben megfelel.

Budapest, 1904 december havában.

A Könyvnyomdászok Szakköre szakközönsége.

Németh Ferenc fényképész (IX, Bokréta-utca 23. sz.) a következő, igen mérsékelt árban készít fényképeket a Szakkör tagjai és családjai részére:

Vizit-fénykép	6 db.	5 K,	12 db.	8 K.
Kis Makart	6 "	9 "	12 "	14 "
Kabinet	6 "	10 "	12 "	18 "
Makart	6 "	15 "	12 "	26 "

Megrendelés alkalmával mindig az *utolsó havi nyugtával* kell igazolni azt, hogy az illető a Szakkör tagja.

Erdélyi M. cs. és kir. udvari fényképész (Budapest IV, Ujvilág-utca 2, a Kossuth-Lajos-utca sarkán) Szakkörünk tagjainak fényképek készítésénél a következő kedvezményeket adja:

6 db. vizit fénykép	6 K,	12 db.	10 K.
6 " kis Makart	14 "	12 "	24 "
6 " kabinet	16 "	12 "	26 "
6 " Makart	20 "	12 "	36 "

Amidőn e kedvezményt Körünk tagjainak figyelmébe ajánljuk, egyben tudomásul adjuk, hogy a *tagság mindenkör az utolsó havi nyugtával igazolandó.*

BEVÉTEL. Pénztári kimutatás az 1905. évi február hóról. KIADÁS.

Áthozat a múlt hóról			3982	32	Február 11-iki tánczestély kiadása	454	42		
10 drb Hitelszöv. részjegy à 10 K.			100	—	Házbér 1905. február—május negyedre	87	50		
2 drb Gutenberg-részvény à 50 K.			367	38	Havi ülés megh., exp. s egyéb portó-költség	5	76	547	68
Gutenberg-szobor-alap			500	—	Készpénz e hó végén			3834	04
Ács-Mihály-alap			247	52	10 drb Hitelszöv. részjegy à 10 K			100	—
A február 11-iki tánczestély bevétele					2 drb Gutenberg-részvény à 50 K			100	—
					Gutenberg-szobor-alap			367	36
					Ács-Mihály-alap			500	—
Tagsági járulékokban befolyt:					Szakirodalmi alap:				
Allamnyomda	7	80			Készpénz e hó végén			478	22
Athenaeum	26	40			Szaktanfolyam:				
Berkovics-nyomda	—	—			Kísérleti nyomda költségei	46	80		
Budapesti Hírlap	6	60			Rajztanárnak tiszteletdíja	30	—		
Buschmann	1	20			Szolgáinak takarításért	10	—	86	80
Czettel és Deutsch	3	—							
Egyetemi nyomda	2	40							
Fővárosi nyomda	24	60							
Franklin	5	40							
Franklin-fiók	—	—							
Fried és Krakauer	1	80							
Galitzenstein	6	60							
Globus	7	20							
Hornyánszky	6	—							
Hungária	3	—							
Károlyi György	1	80							
Kellner Ernő	4	20							
Korvin testvérek	2	40							
Krammer és Erhardt	—	—							
Krausz és Társa	—	—							
Légrády	1	20							
Löbl D. és Fia	1	20							
Markovits és Garai	1	20							
Márkus Samu	1	80							
Máv. menetjegy-nyomda	7	20							
Nagy Sándor	—	60							
Neues Pester Journal	2	40							
Neuwald	15	—							
Pallas	10	80							
Pátria	4	80							
Pester Lloyd	28	80							
Pesti részvény-nyomda	8	40							
Poporul Român	—	—							
Posner	10	80							
Révai és Salamon	7	20							
Rigler	4	20							
Rózsa K. és neje	1	80							
Schwarz testvérek	1	80							
Stephaneum	6	—							
Székesfővárosi házi nyomda	1	20							
Thália-nyomda	4	80							
Wodianer	7	20							
Kaposvárról									
Egyesektől:									
Wolf Antal	—	.60							
Skodnitz Jakab	—	.60							
Novitzky László	—	1.80							
Kertész Ernő	—	3.60							
Morgenthaler H.	—	1.20							
Propper Ernő	—	.60							
Schwartz Ambrus	—	3.—							
Grünhut Simon	—	.60							
Stalla Márton	—	1.20							
Klein Armin	—	.60							
Hochberg Jakab	—	.60							
Goldberger Armin	—	.60							
Czeiszing József	—	.60							
Rein József	—	1.20							
Gábler József	—	.60							
Steinherz Miklós	—	.60							
Hollóssy János	—	1.20							
Novák László	—	1.80							
Barna Ödön	—	.60							
Boskovitz M.	—	.60							
Grünhut Jakab	—	1.80							
	24	—							
Ebből 10 ⁰ / ₁₀ a szakir. alapra	265	20	238	68					
	26	52							
Szakirodalmi alap:			451	70					
Áthozat a múlt hóról			26	52					
10 ⁰ / ₁₀ a főpénztárból			6014	12				6014	12

SZERKESZTŐI ÜZENET.

N. A. Igaza van. Így a helyes: Kossuth-Lajos-utca, még pedig azért, mert az összetétel jelzőjét mindig össze kell vonnunk. A mi Akadémiánk az ilyes apróságokra nem terjesztette ki eddig a figyelmét, de a német hivatalos helyesírási rendeletben benne van ennek is az analogonja: Hans-Sachs-Strasse (nem pedig Hans Sachs-Strasse).

Felelős szerkesztő *Tanay József*. Főmunkatárs *Novák László*.
Kiadótulajdonos a Könyvnyomdászok Szakköre.

A szakmabeli összes teendőkben jártas **MŰVEZETŐT** keres előkelőbb vidéki könyvnyomda. Kik hasonló állásban hosszabb ideig működtek, előnyben részesülnek. Ajánlatok „K. N.” jelige alatt a kiadóba kéretnek.

SZEDŐGÉPMESTER, hadmentes, szakmáját teljesen érti, s ily minőségben évekig volt alkalmazva, kondícióját változtatni óhajtja. Ajánlatokat „Jóner Bertalan Ungvár, Nagy-u. 50” kér.

MAGYAR NYOMDÁSZOK ÉVKÖNYVE

SZERKESZTŐK

NOVÁK LÁSZLÓ — LÁSZLÓ DEZSŐ

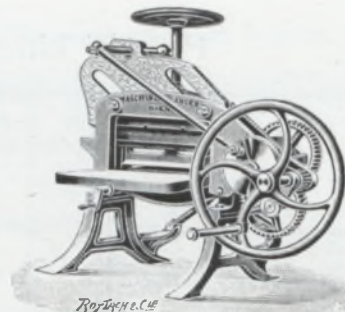
KIADJA A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRE

1905

HUSZADIK ÉVFOLYAM

Karácsonykor jelent meg rendkívül díszes kiállításban, 12 műmelléklettel, s jelentékenyen bővített tartalommal. Ára Budapesten 1 K 40 f; vidékre 1 K 64 f, ajánlott küldéssel 2 K.

Megrendelhető a Grafikai Szemle kiadóhivatalában, Budapest V, Hold-utca 7. sz.

Josef Anger & Söhne

Gépgyár és
vasöntödeWIEN-HERNALS,
Hauptstrasse 122.

Szállít legújabb és legjobb szerkezetű gépeket könyv- és könyomdák, papiros-gyárak, üzleti könyveket készítő gyárak, könyvkötők, dobozgyártók számára, a legolcsóbban s a legkedvezőbb fizetési feltételekkel.

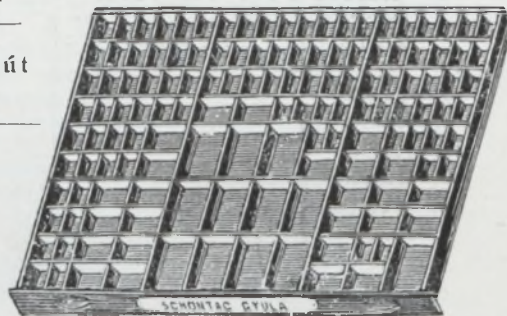
SCHÖNTAG GYULA

szakasztalos

BUDAPEST

VI, Váci-körút
51. szám.

Kis antiqueszekrény 3 frt.

Nagy szekrény
4 frt.*
Árjegyzék ingyen
és bérmentve.

Buch- u. Steindruck-Farben-Fabrik

KAST & EHINGER

G. m. b. H.

STUTTGART.

! Nagy díj !

KAST & EHINGER

G. m. b. H.

világhírű gyártmányai a st.-louis világkiállításán a legmagasabb díjjal lettek kitüntetve. ○ ○ ○ ○

Képviselő Ausztria-Magyarországon részére:

Carminé Hugó
Budapest, Bécs, Prága.

A kombinált szedő- és soröntő-gép

TYPOGRAPH

**Alig több mint két év
alatt föllállított:**

Aussigban : Stef. Tietze
üzletében 1 gép.

Bécsben : Bartelt Brunó-
nál 2 gép, J. L. Bondi
& Sohn cégnél 3, a
Deutsches Volksblatt-
nál 8, Hornung B.-nél
2, Jasper Frigyesnél 2,
a Manz-féle udv.nyom-
dában 7, a Ferd. Brück
& Söhne cégnél 1 gép.
Bregenzben : Teutsch J.
N.-nél 1, F. Müllernél
1 gép.

Brünnben : Fr. Winiker
& Schickardtnál 2 gép.

Brüxben : Herzum Fe-
rencsnél 1 gép.

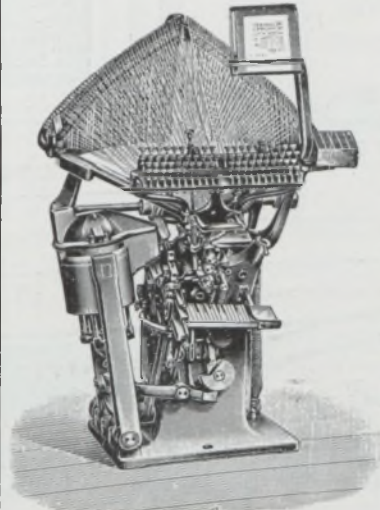
Budapesten : a Pallas r.-t.
nyomdájában 1 gép, az
Európa-nyomdában 4,
a Beer E. és Társa
nyomdájában 12 gép.

Gablonzban : Spiethoff
Gusztávnál 1 gép.

Grácban : a Styria cs.
kir. egyetemi nyomdá-
ban 12, a Leykamnál
6 gép.

Győrött : a Pannonia
nyomdában 1 gép.

**FÖLÜLMUL
MINDEN
MÁS GÉPET!**

**Alig több mint két év
alatt föllállított :**

Innsbruck : C. Lampe 2,
Wagner egyet. ny. 5.
Kladnóban : Svejnar An-
tálnál 1 gép.

Klagenfurtban : J. & R.
Bertschingernél 1 gép.

Kuttenbergben : Solc
Károlynál 1 gép.

Meranban : Pöltzelber-
ger S.-nél 1 gép.

Polában : Boccasini &
Co.-nál 1 gép.

Prágában : a Politiknél 3,
az Unie-ben 6, a Na-
rodni Tiskarna a Nak-
ladatelstvonál 2 gép.

Reichenbergben : R. Ger-
zabek & Co.-nál 2 gép.

Salzburg : Kiesel R.-nél
2 gép.

Szegeden : Endrényi La-
josnál 2, Engel Lajos-
nál 1 gép.

Teschenben : Karl Pro-
chaska cégnél 8 gép.

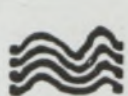
Troppauban : Drechsler
Adolfnál 2, Strasilla
Ágostonnál 2 gép.

Welsben : Haas H. 2 gép.

Zágrábban : az állam-
nyomdában 3 gép.

Legujabban megrendeltek : Engel Lajos Szegeden
1 gépet; a Wagner-féle egyetemi nyomda Inns-
bruckban 1 gépet (utánrendelés).

A gép egyszerűségéről, jövedelmezőségéről és munkaképes-
ségéről való meggyőződés mind szélesebb körben terjed.

Magyarországon és Ausztriában
immár 116 ilyen gép működik.

Prospektusokat, betűmintákat, bizonyítványokat stb. szívesen küld
az ausztria-magyarországi főképviseelő :

Polacsek Frigyes, Wien VI/1, Theobaldgasse 8.

KOBLINGER & GYULA

Fotokemigráfiai Műintézete

BUDAPESTEN

VII, Csengery-utca 22. sz.

Készít

KLISÉKET

művek, folyóiratok, árjegyzékek, hirdetések részére. Tervek fotolitográfiailag sokszorosítatnak. ♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣

TELEFON 14 - 61.

Alapítva 1892.

Főraktár és iroda:

MÜLLER TESTVÉREK, Budapest V, Súlyom-utca 13.

CARMINE HUGO

GÉP- ÉS
SZERSZÁMGYÁRA

Budapest VI, Király-u. 26.

Főüzlet és gyár:

Bécs VII, Burggasse 90.

**A GRAFIKAI IPARÁGAK ÖSSZES
SZÜKSÉGLETEINEK RAKTÁRA.**

Képviselője: **König és Bauer, Würzburg;**
Hugo Koch és August Fomm, Lipcse
cégeknek.

Nyomdafestékek, kencék és
hengeranyagok nagy raktára

Kast és Ehinger

G. m. b. H. stuttgarti és
feuerbachi gyáraiból.

Alapítva 1878-ban.

Telefonszám 14-16.

A párisi kiállításon grand prix-vel
és két aranyéremmel, a st.-louis-i
kiállításon nagy díjjal lett kitüntetve.

A KÖNYVNYOMTATÁS = SEGÉDESZKÖZEI =

úgy mint: különleges árák, csíptetők, betűsorozók, szedő-léniák, vésők, lemezkések, sormérők, egyengető ollók és kések, szedő-zubbonyok, gépmesteröltözékek, továbbá

NYOMDÁSZ- PIPERECIKKÉK

mint nyakkendőtűk, gyűrűk, óraláncok és szivarszipkák, valamint söröskorsók és más e félék, megannyi nyomdász-címerrel, vagy Gutenberg-fejjel megrendelhetők

LIGETI JENŐ

Magyar Grafikus bizom. vállalatánál
Budapest VI, Izabella-u. 67.

C. Rüger

Leipzig

Rézléniagyár, bélyegző-
metszés, vésőintézet és
nyomdai kellékek gyára.

MAGYARORSZÁGI
VEZÉRKÉPVISELŐ:

KLEIN JÓZSEF

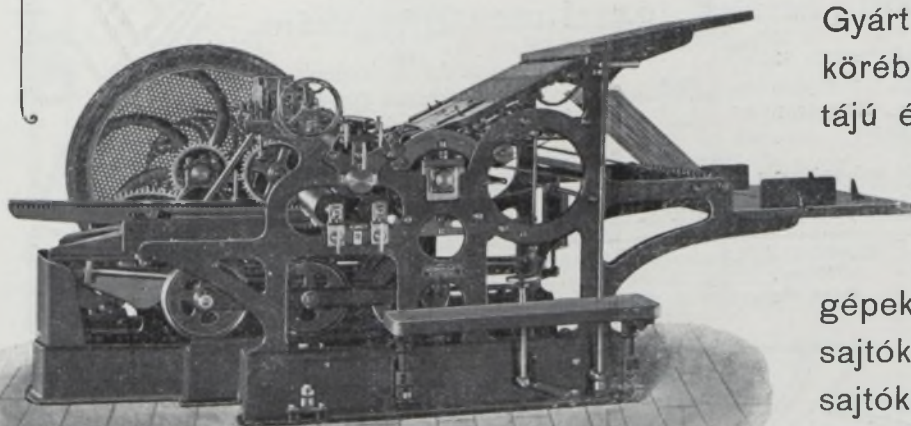
Budapest VI, Lovag-u. 2. sz.

Utóbbi teljes nyomdai és könyvkötészeti
berendezések szállítására is vállalkozik,
pontos teljesítést garantálva.

Magyarország egyedüli gyorsajtógyára.

Wörner J. és Társa

Budapesten.

Gyárt a sokszorosító ipar
körébe vágó mindenféle faj-
tájú és nagyságú gépet, és
pedig: könyvnyom-
dai gyorsajtókat,
körforgású nyomó-
gépeket, könyomdai gyors-
ajtókat s könyomdai kézi-
ajtókat, valamint különféle
könyvkötő-gépeket.

Egyszerű könyvnyomdai gyorsajtó vasutas járattal és 2 feladó hengerrel.

Könyv- és könyomdai
festékgyár.

Wüste F.

Iroda és raktár:
BUDAPEST
VI, Teréz-körút 21. sz.

Gyárt: könyv- és könyomdák részére
való fekete és színes, valamint réz-
nyomáshoz szükséges mindennemű
és színű festékeket.

Hengeranyag- és kence-gyár.

TELEFON 483

ORMOS GUSTÁV
UTÓDAI

FRÄNKEL ÉS KÖNIG

PHOTOCINKOGRAPHIAI MŰINTÉZET
BUDAPEST, VII. AKÁCFA-UTCA 47

LICHÉK MINDENMŰ KÉPES
NYOMTATVANYOKHOZ
A LEGJOBB KIVITELBEN

AUTOTYPIA + **CHROMOTYPIA**
PHOTOTYPIA + **PHOTOLITO** +
HÁZONKIVÜLI FELVÉTELEK.

Budapesti Gutenbergház

NÁDOR LAJOS

Budapest VIII. kerület, József-utca 56. szám.

A grafikai iparágak összes szükségleteinek raktára. ☉ Nyomda-
festékek, kencék és hengeranyag
☉☉☉☉☉ nagy raktára. ☉☉☉☉☉

☉☉ Tömöntöde-berendezések, ☉☉
szedővasak, lyukasztó (perforáló)
gépek, ☉☉ formazáró készülékek
☉☉☉☉☉ stb., stb. ☉☉☉☉☉

Raktár használt gépekben, melyek saját műhelyünkben teljesen
rekonstruáltak. Teljes nyomdaberendezések is szállíthatnak.

TELEFON 54-48.

KÉPVISELETEK: Berger és Wirth lipcei festékgyár; Magyar gyors-
sajtó-gyár (Kaiser L. Fiai); Faber és Schleicher könyomdai gép-
gyára, Hogenforst A. gép- és szerszámgyára képviselői.

Betű- és Tömöntöde.

FISCHER ÉS MIKA

Budapest VI, Révay-utca 6. sz.

A legkülönbélebb célszerű és divatos
könyv- és címbetűkből

nagy választékot tart. Folyton készletben tart: szerb és héber betűket, körzeteket és kizárásokat, nyomdai szerelvényeket, betűszekrényeket és állványokat, a leggyorsabban készítve és a legjobb minőségben kiállítva. Ajánlja szabadalm. nyomdai vonalzó-berendezését táblázatszedéshez. Egy oktáv garnitúra 20 K.

ELVÁLLAL IGEN JUTÁNYOS ÁRON
EGÉSZ NYOMDAI BERENDEZÉSEKET.

BERTHOLD H.

RÉZLÉNIAGYÁR ÉS
BETŰÖNTÖDE RESZV.-TÁRS.

BERLIN

Fióköntődék Szt. Pétervár, Moszkva
és Bauer & Co., Stuttgart

Nagy választék különféle körzet-
és betűujdonságokból, rézléniákból,
vignettákból és a t. ▽ Legnagyobb
választék orosz betűkből. ▽ Teljes
nyomdai berendezések gépekkel és
segédeszközökkel. ▽ Szolid kivitel.

Vezérképviselők:

PUSZTAFI ÉS TÁRSA

Budapest V, Pannonia-u. 2/b

a kik mintákkal
és ajánlatokkal
szolgálnak.

Első magyar könyv- és könyomdai
✧ festék- és hengeranyag-gyár. ✧

KURZWEIL JÁNOS ÉS TÁRSA

SZÁMOS
KITŰNTETÉS.

GYÁR, IRODA ÉS RAKTÁR:

BUDAPEST

IX, Márton-utca 19.

TÁVBESZÉLŐ
56—64. SZ.

KENCÉK és
BRONZOK.

„PATENT“ gelatin-
hengeranyag.

Újság-, mű-, illusztráció- és
díszmű- és mindenféle szí-
nes festékek, valamennyi
grafikai iparág részére. ✧
SZEDŐSORZÓ, igazítható
feszítővel, szab. saját találm.

47.004. és 53.406. sz. magy.-osztr. szabad.

Telefon 23—70. sz.

ELSŐ MAGYAR

Telefon 23—70. sz.

BETŰÖNTÖDE

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST VI, Dessewffy-utca 32. szám.

Dús raktárt tart magyar, német, tót, horvát, szerb, román és bolgár ékezetű

könyv- és címbetűkből, körzetekből, rézléniákból és kizárásokból,

továbbá a legkülönbébb ékítményekből és egyéb nyomdai folszerelvényekből.

Egész nyomdai berendezések jutányos árban és gyorsan foganatosítatnak.

BÉLYEGZŐ-METSZÉS.

MEHANIKA MŰHELY.

GALVANOPLASZTIKA.

TÖMÖNTÖDE.

ÓLOMZÁR-GYÁRTÁS.

RÉZLÉNYA-GYÁRTÁS.

!! UJDONSÁG !!

EGYETEMES TABELLA-ALAPZAT CZETTEL és BENDT-
NER szabadalma. o

POLLÁK SIMONHOZ

Itthagyd a régi otthont,
Ahol téged úgy szeretnek,
Vágyaid s a kötelesség
Új ösvényre édesgetnek.
Bár a munka nehéz lesz ott,
S sok nehéz gond lesz a részed,
Kimagaslik ottan is majd
Jellemszilárd derékséged!

Önzetlenül munkálkodtál
Mindnyájunkért sok-sok évig.
Tudásodnak színaranyja
Jobbjaink közt messze fénylik . . .
Hogyha erős férfi kellett,
Bátor szívű, igaz jellem:
Megegyeztünk mindig akkor
Mindnyájan a Te nevedben!

Az önérdek csunya vágya
Tőled mindig távol állott,
Rágalmaknak durva szennye
Tereád még sosem szállott . . .
S ha az elvek harcaiban
Akadt is tán ellenséged,
A Te fehér alakodra
Az is tisztelettel nézett.

Tehetséged fölfelé vitt,
Közemberből vezér lettél,
S az maradtál, aki voltál,
Mindig csak jót cselekedtél.
Fájva nézünk most utánad
És csak az az egy vigasztal,
Hogy új pálya nyílt előtted
Győzelemmel, diadallal!

Mert mi tudjuk: becsülettel
Megfelelsz a bizalomnak,
S tetteid majd homlokodra
Még sok újabb babért fonnak.
Vezessen a jó szerencse,
Legyen áldott minden lépted!
Hozzon munkád mindnyájunknak
Sok sikert és dicsőséget!

A Fővárosi Nyomda r.-t.
személyzete.

FORRÁS

FISCHER
ÉS MIKA

BUDAPEST
RÉVAY-UTCA 6.

Betüöntöde, stereo-
típiá, galvanoplasztikai és mechanikai
: : : műhely : : :

ALAPÍTVÁ 1877-BEN.
TELEFON 28-62. SZÁM.

*T. C. Van szerencsénk tisztelettel értesíteni,
hogy folyó évi április hó 29-ike és
május hó 1-je között **Farkas Antal úr**
cégünk egyik beltagja oda érkezik, s legjobb készítményeinket bátor
lesz szíves figyelmébe ajánlani. Nagyon kérjük,
esetleges becses rendeléseit kegyeskedjék ez időre
számunkra föntartani. Kitünő árúink pontos szállításiért kezeskedve, maradunk kiváló tisztelettel
Budapest, 1905
április hó 26-án **FISCHER ÉS MIKA.***

WÖRNER J. ÉS TSA

MAGYARORSZÁG
= EGYETLEN =
GYORSSAJTÓ-GYÁRA

BUDAPEST V,
KÜLSŐ VÁCI-ÚT 48.

SAS ÉS BAUER

PAPIROSGYÁRI RAKTÁRA

BUDAPEST VI,
TERÉZ-KÖRÜT 36.

Telefon: 25-20. szám.
Cheque-számla a Pesti
Magyar Kereskedelmi

Banknál.

Legnagyobb raktár
amerikai és német
münyomó-, glacé
s finom kromó-
papirosokból.

Melléklet a Grafikai Szemle 1905. évi márciusi füzetéhez.
Szedésgyakorlatok a Könyvnyomdászok Szakköre tan-
folyamának kísérleti nyomdájából.

Nyomatott Wörner J. és Társa 1. számú gyorsajtóján,
az Első Magyar Betüöntöde Részvénytársaság betüivel,
Fischer és Mika díszítő darabjaival, Carmine Hugónak
Kast & Ehinger féle festékeivel, Sas és Bauer papírosára.

Könyvnyomdák Budapesten.

I. kerület.

Ádám Herman
Krisztina-körút 77.
M. kir. Államnyomda
Nándor-tér 1.
M. kir. tud. Egyetemi ny.
iskola-tér 3.

II. kerület (Viziváros).

Bagó M. és Fia
Ponty-utca 4.
Goldberger Ignác
Fő-utca 23.
Heisler János
Várkert-rakpart 1.
Müller K. (Münster K.)
Albrecht-út 3-5.

III. kerület (Ó-Buda).

Bartalás Imre
Remete-hegy.
Bichler Ignác
Kiskorona-utca 15.
Wimmer Márton
Szerfőző-utca 10.

IV. kerület (Belváros).

Barcza József
Váci-utca 66.
Buschmann Ferenc
Koronaherceg-utca 8.
Franklin-Társulat magy.
Irod. int. és könyvny.
Egyetem-utca 4. és
Vármegye-utca 11-13.
Goszler Gyula
Aranykéz-utca 1.
Langer Ede és Fia
Zsibáros-utca 1.
M. kir. posta- és táv. ny.
Főposta-épület.
Mercur kő- és könyvny.
Királyi Pál-utca 9.
Nagy Sándor
Papaövelde-utca 8.
Id. Poldini Ede és Társa
Irányi-utca 1.
Quittner József
Károly-körút, központi
városház.
Róth József
Ujvilág-utca 6.
Sűsz Dávid
Fővám-tér 5.
Székesfővárosi házi ny.
Központi városház.
Várnai Fülöp
Régi posta-utca 3.
Vasiziljevs Péter
Molnar-utca 5.
Victoria-nyomda
Váci-utca 37.
Wodianer F. és Fiai
Sarkantyús-utca 3.

V. kerület (Lipótváros).

Bendiner A.
Arany János-utca 18.
Bichler J.
Kiskorona-u. 15.
Budapesti h. é. v. nyomd.
Lipót-körút 22.
Czettel és Deutsch
Bálvány-utca 12.
Engel S. Zaligmond
Kálmán-utca 1.
Farkas Testvérek
Nádor-utca 19.
Hamburger és Birkholz
Csáky-utca 13.
Hungária-könyvnyomda
Váci-körút 34.
Kállal Ármin
Bálvány-utca 18.
Kálmán M. és Társa
Vadász-utca 32.
Kanitz C. és Fiai
Vadász-utca 26.
Károlyi György
Akadémia-u. 20.
Ifj. Kellner Ernő
Csáky-utca 9.
Kertész József
Nádor-utca 28.
Kollmann Fülöp
Arany János-utca 34.
Krausz Lajos
Váci-körút 20.
Krausz S. és társa
Zoltán-utca 11.
Légrády Testvérek
Váci-körút 78.
Lengyel Lipót
Vadász-utca 35/a.
Löw Ede
Váci-körút 80.
Magyar Hírlap nyomd.
Honvéd-utca 10.
Magyar Sajtó könyvny.
Nádor-utca 74.
Márkus Samu
Báthory-utca 20.
M. k. postatakarék. ny.
Hold-utca 4.
Munk és Balog
Árpád-utca 12.
Pallas-irod. és nyomd. r.-t.
Kálmán-utca 2.
Pesti Könyvnyomda-
Részvénytársaság
Hold-utca 7.
Pesti Lloyd-társulat ny.
Dorottya-utca 14.
Pollák Elkán
Nagykorona-utca 21.
Schlesinger Vilmos
Honvéd-utca 2.
Thália-nyomda
Pannónia-utca 6.

VI. ker. (Terézváros).

Adler Mór
Laudon-utca 6.
Andal Gyula
Szondy-utca 11.

Bendtner Győző
Gyár-utca 42.
Berkovits János
Teréz-körút 40-42.
Biraucz és Társa
Amazon-utca 6-8.
Brett testvérek
Szondy-utca.
Breuer Mihály
Lovag-utca 2.
Bróza Ottó
Váci-körút 17.
Bruck és Társa
Nagymező-utca 5.
Budapesti Ujságy.
Szondy-utca 10.
Eberle József és Társa
Podmaniczky-utca 43.
Európa, Irod. és ny. r.-t.
Ó-utca 12.
Express-nyomda
Váci-körút 39.
Fővárosi nyomda stb. r.-t.
Podmaniczky-utca 39.
Fried és Krakauer
Lázár-utca 15.
Fuchs Samu
Teréz-körút 43.
Gergely Miksa
Lázár-utca 2.
"Globus"
Aradi-utca 8.
Glücksellg M.
Hunyady-tér 7.
Goldschmiedt Testv.
Révay-utca 1.
Gutenberg-nyomda
Király-utca 10.
Herrman Ignác
Szerecsen-utca 20.
Hornvánszky Viktor
cs. és kir. udv. könyvny.
Aradi-utca 14.
Kápolnai Adolf
Gyár-utca 23.
Kaufmann, Wollitz és tsaa
Vörösmarty-utca 52.
Korvin Testvérek
Révay-utca 14.
Kunoss Vilmos és Fia
Teréz-körút 38.
Löbl Dávid és Fia
Nagymező-utca 26.
M. á. v. menetjegy-ny.
Csengery-utca 33.
Minerva ny. (tul. Gansl Zs.)
Szerecsen-utca 7/9.
Muskát Miksa
Szondy-utca 4.
Orsz. közp. közs. ny. r.-t.
Váci-körút 61.
Pollacsek Mór
Podmaniczky-utca.
Posner K. Lajos és Fia
Csengery-utca 31.
Radó Izor
Szerecsen-utca 13.
Radó Vilmos
Ó-utca 2.

Rigler József Ede r.-t.
Róza-utca 55.
Róza Iz.
Podmaniczky-utca.
Schmelcz Izidor
Izabella-utca 70.
Schmidl Sándor
Szerecsen-utca 6.
Schwartz Testvérek
Podmaniczky-utca 35.
Singer Lipót
Ó-utca 15.
Székely Viktor
Ó-utca 15.
Wellesz Béla
Uj-utca 37.

VII. (Erzsébetváros).

Árpád kő- és könyvny.
Valero-utca 9.
Athenaeum ir. ny. r.-t.
Kerepesi-út 54.
Bárd Jakab
Almásy-utca 5.
Biró Albert
Klauzál-utca 35.
Elek Lipót
Kertész-utca 20.
Erzsébetvárosi könyvny.
Dohány-utca 29.
Fichner Á. és fia
Cs. mőri-út 13.
Galltzenstein H.
Kertész-utca 25.
Garai Mór
Károly-körút 3.
Gelléri és Székely
Kerepesi-út 34.
Gross és Grünhut
Jósika-utca.
Grünwald Ödön
Wesselényi-utca 4.
Hedvig Imre
Wesselényi-utca 9.
Hedvig S.
Dohány-utca 12.
Kellner Gerson
Csányi-utca 13.
Löbl Mór
Király-utca 27.
Löblovitz Zaligmond
Csömöri-út 78.
Lusztig Mór
Kertész-utca 37.
Markovits és Garai
Rombach-utca 10.
Mermelstein Fülöp
Wesselényi-utca 11.
Nagel István
Vörösmarty-utca 14.
Neuwalld Ilés
Dohány-utca 44.
Pannónia-nyomda
Rombach-utca 8.
Propper Leó
Erzsébet-körút 35.
Reform-nyomda
(Welsz Á.)
Rombach-utca 5.
Reich Ármin
Dohány-utca 84.
Roth Mór és Társa
Kertész-utca 23.
Spatz Henrik
Dob-utca 55.
Stern Péter
Kazinczy-utca 35.

Világosság
Dohány-u.- és Nyár-utca
sarkán.

Vécsi Gerzson
Wesselényi-utca 27.
Wiesinger József
Wesselényi-utca 30.
Zeliser M.
István-tér 17.

VIII. ker. (Józsefváros)

Anglo-nyomda
Baross-utca 47.
Budapesti Hírlap nyomd.
Röck-Szilárd-utca 4.
A Nap uja.-váll. nyomd.
Röck-Szilárd-utca 9.
Corvina-nyomda
Baross-utca 4.
Özv. Fried Ignác
József-utca 24.
Frlitz Ármin
József-körút 9.
Hell I. Ede
Luther-utca 4.
Klein Vilmos
Kerepesi-út 73.
Kohn Simon
József-körút 10.
Kossuth Lajos-nyomda
Tisza Kálmán-tér 6.
Könyvnyomdászok Szak-
köre tanfolyamának
kísérleti nyomdája
Tavasmező-utca 15.

Lipinszky és társa
Nap-utca 19.
Otthon-nyomda
Mária-utca 42.
Révai és Salamon
Üllői-út 18.
Róza Kálmán és Neje
Szentkirályi-utca 30.
Spitzer Márk
Bérkocsis- és Német-utca
sarkán.
Stephaneum ny.
Szentkirályi-utca 28a.
Szent László-nyomda
Röck Szilárd-utca 28.
Nemzetközi könyvny.
Kőfaragó-utca 10.
Uránia-nyomda
Mária-utca 11.
Welszenberg Ármin
József-körút 16.

IX. ker. (Ferencváros).

Engelmann Mór
Vámház-körút 15.
Harsány Emil
Lónyay-utca 7.
Mezei és Panker
Soroksári-utca 4.
Műszaki ir. és ny. r. t.
Soroksári-utca 5.
Pátria-nyomda r.-t.
Üllői-út 25.

X. kerület (Kőbánya).

Első kőbányai könyvny.
Jászberényi-út 1.
Merendiák Károly
Liget-tér 4.

BRENDLER KÁROLY ÉS FIAI BÉCS

**! Új amerikai
papírvágó gép**

„Heureka“

**Rendkívül tartós és
célszerű szerkezet!
Egyszerű kezelés!!**

Ezen legújabb amerikai minták után szerkesztett papírvágó gép igen egyszerűen kezelhető és *rendkívül olcsó*. Mindazon papírvágó gépek között, melyek eddig könyvnyomdáknak, könyvkötészeknek vagy más vállalatoknak használtak, egyik sem nyújthatja azon technikai és gazdasági előnyöket, mint a mi legújabb papírvágógépünk *Heureka*.

Egyszerű!

Célszerű!

Olcsó!

Ezen alapelveket tartottuk a gép megalkotásánál mi is szem előtt.

Különleges technikai előnyei:

Nyugodtan álló keskenyvágó készülék, úgy alkalmazva, hogy azért bármily szélességekre is lehessen vágni. *Anélkül, hogy ehhez valami költséges és célszerűtlen külön álló készülék szükséges, 1 és fél cm. keskenységig abszolút biztos és pontos eredmény érhető el. A mi keskenyvágó készülékünkkel a legkisebb papírmennyiség is vágható.*

A *késbeállítás* ezen gépnél igen egyszerű módon, könnyen és *gyorsan* (két csavar segítségével) történik.

Az asztal erősen álló és kérjük megfigyelni:

Csak késállítás! Nem asztalállítás!

miáltal a ferde vágási felületek előfordulása lehetetlen. A gép hátsó szerkezetéről a jobb oldali rész (kb. egyharmad nagyság) igen

könnyen lecsavarható, ha hosszú szalagokat akarunk vágni, míg ellenben rövidebb vágási méretekhez a használandó, igazítható és a legkisebb ter

metű személyek által is.

Gazdasági előnyök:

Minden gépnél a súly is fontos szerepet játszik. A mi papírvágógépünk, anélkül hogy ez a szerkezet erősségét befolyásolná, minden eddig létező ilyfajta gép között a *legcsekélyebb súlyllyal bir* (csak 500 Kg.) és így bármely emeleten is elhelyezhető. A gépnek még egy fontos gazdasági előnye abban rejlik, hogy *rendkívül egyszerű kezelése által rengeteg időt megtakaríthatunk és a keskenyvágó készülékkel bármily keskeny szalagok vágása is otthon eszközölhető.*

A gépet 66 cm. vágási hosszúságra és 9.5 cm. késmagasságra építjük, mely méretek a mi tapasztalataink szerint legcélszerűbbek.

A géppel szállítatik: 2 drb öntött acél kés; 6 drb vágó lécs; 2 drb csavarkulcs; 1 darab olajozó.

Az ára felszerelve 720 kor.

**Kedvezményes
fizetési feltételek.**

Magyarországi vezérképviselőt:

KLEIN JÓZSEF, BUDAPEST, VI, Lovag-utca 2. sz.